

Finta Kata

Sokáig integettünk

Elbeszélések és szilánkok

FINTA KATA

Sokáig integettünk

FINTA KATA
Sokáig integettünk

Budapest
2008

© 2008 Finta Kata

Szerzői kiadás

ISBN 978-963-9888-28-9

Minden jog fenntartva.

Jelen könyvet, illetve annak részeit a szerző előzetes írásos engedélye nélkül tilos reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni, bármilyen formában vagy eszközzel – elektronikus vagy más módon – közölni.

Kiadási szolgáltatások:
PodPress (Ad Librum Kft.)

Borítóterv: Glied Viktor

A könyvvel kapcsolatban további információ érhető el
az alábbi címen:

<http://podpress.hu/Finta-Kata/>

Előszó

Hankiss Elemér „Idegen világban?” c. kötetét olvasva, találtam az idézetet: „*Tudom, hogy ez a kiváltságosok mesterségesen elővarázsolt világa. Ahol az ember néhány hónapra, évre megszabadulhat a gondok, bajok butító súlyától. Ahol úgy érezheti az ember: szabad és szellemi lény. Igen, tudom, valószerűtlen, irreális világ ez. De szükségünk van ilyen valószerűtlen, hihetetlen édenkertekre ebben a többé-kevésbé idegen világban.*”

Mikor elolvastam, arra gondoltam: nem olyan világban éltem, amit Édenkertnek nevezhetnék, mégis, az ember szabad szellemi lény, ezért sok függ saját döntéseitől, hogy kinek milyen sors jut osztályrészül. Mégis életünkben adódhatnak olyan fordulatok, amikor nem biztos, hogy magunk dönthetünk saját jövőnk fölött, mint például katasztrófák vagy háborúk idején.

Nos, az én életemben is a tőlem független körülmények hozták a döntő fordulatot. Én sem úgy képzeltem el életemet ifjú koromban, ahogyan bekövetkezett. Hiába gondolom: ha nem jön a háború, akkor álmaim nem maradtak volna csupán álmok. Talán. De az sem biztos. Akkor is történhetett volna másként, mint ahogyan elképzeltem.

Tehát a sorsunk előre meg volna írva? Nem. Ez sem törvényszerű. . . De nem úgy történt, amilyenről álmodoztam, s mégsem vagyok szomorú. Miért? Mert nem süppedtem bele a mindennapi gondokba, mindig igyekeztem a bajokból kilábalni. Igaz, elég későn, de megtaláltam azt, amiben igazán kedvemem lelem, s ez az írás.

Nyugdíjas éveimben kezdtem el – előbb emlékeimet összegyűjteni, és leírni, majd mást is, mindent, ami kö-

rülöttem történik. S mindaz megnyugtat, örömmel tölt el,
amikor egy-egy alkotásom elkészül.

Életem töredékeiből kívánok most egy csokorralalót
közreadni. Kérem, olvassák szeretettel.

2006 augusztus

A szerző

I

Elbeszélések

Tavaszi háború árnyékában¹

(Naplórészletekkel)

Marosvásárhely, 1944. február 20. – Az iskolában minden más volt, mint eddig. Gyors tempóban haladunk az anyaggal, nagyon szigorúan vesznek mindent, mintha kergetnének! Miért sietnek?

Március 23. – Igazi háborús nap. Lelkigyakorlat van az iskolában – naponta légiriadó.

Otthon: Csengetnek! Távirat jött, nem jó hírrel. Gyugyi bátyámat a frontra vezényelték, megtartotta eljegyzését Ilikével. Mi van ma? Nemsokára ismét távirat, Zabolán (Páva testvéreközsége) adták föl. Meghalt Aniska nagynéném. Így kezdődik a háború, a hadi szállítások miatt még a temetésére se mehetünk. Este megszólaltak a szirénák. Repülőzúgás! Mindenki rohan a pincébe! Én nem mentem le, a lépcsőn ülve néztem a csillagokat. Milyen borzasztó a háborúra várni. Riadó után a konyhában a fehér cicánk félve nézett rám, mintha mondani akarna valamit. Hajnalban ismét riadó szólt!

Március 31. – Beteljesedett, amitől féltünk. Vége a tanévnek! Ennek a vakációnak nem örülhettünk, mint mások. Minden lány arcára valami különös félelem ült ki. A háború jeges keze nehezedett ránk. Holnap még be kell mennünk az iskolába. Az osztályterem már kong az ürességtől. Olyan rossz nézni a kiürített osztálytermet, pedig nemes célra adjuk át – kórház lesz az iskolánkból.

¹Megjelent a Boldog Jövők Alapítvány LYRA Irodalmi Antológia (Pápa) 2004. májusi számában.

Április 1. – Bánatos napsugár kandikál be az ablakon. Az égen sötét fellegek gyülekeznek.

Ma utoljára megyünk iskolába. Velünk szemben vége-láthatatlan csapat jön: asszonyok, gyermekek sírva kapaszkodnak a családfő, testvér, szerető férj vagy feleség karjába. De hová mennek?

Az iskolában a diri rendeleteket ad ki. Osztályfőnökünk tanácsokkal lát el bennünket, aztán leosztályozza a társaságot. Sziréna! Le a pincébe! Ott adtunk át tanárnőinknek, és barátnőinknek egy-egy kis rózsafüzért. Úgy örültek neki. Sokáig tartott a légiriadó, addig az iskolában maradtunk.

Április 4. – Az utcákon még mindig mennek a katonák és civilek, autók, szekerek. Asszonyosírás zaja vegyül a zürzavarba. A máskor gyönyörű, csendes város olyan, mint egy felbolydult méhkas. Csapatokban vonulnak az emberek, de hova? Védni a hazát, minket védeni? Szent kötelesség! Így tanították nekünk: „Ne sírjatok, asszonyok, anyák! Szeretteitek hősök, akár élnek, akár hálnak!”

Rohan az idő, mégis, a hosszú vakáció alatt akadtak boldog órák. A városból hazafelé tartva Nusival (iskolátársam, aki nálunk lakott az udvari kis szobában), egy motorkerékpár kanyarodott mellénk, és kellemes külsejű, egyenruhás fiatalember szólított meg. Egy utca felől érdeklődött. Nem akartam vele szóba elegyedni, akkortájt nem volt szokás utcán ismerkedni. Észrevette zavarunkat, ezért bocsánatot kért, tovább akart menni. Mi mégis útbaigazítottuk, majd gyorsan menni készültünk. Udvariasan megköszönte a felvilágosítást és sebesen elrobogott, ahogy jött.

Másnap séta közben megint összefutottunk vele, két ismerős úrral volt. Nusi rámutatott: nézd, ott a Kicsi! (Egy-más között így neveztük.) Valóban ő volt. Megállítottak, ismerőseink bemutatták fiatal barátjukat. Láttam, lázba jött, még a szeme is nevetett örömeiben. (Lehet, hogy a teg-

Diáksapkában (A szerző korabeli fényképe)

napi találkozás nem is volt véletlen?) Hazakísértek. Apukám nyitott kaput, behívta a társaságot.

Április 14. – Délután a vasútállomásra mentünk. Élelmet vittünk a krími menekülteknek és hadifoglyoknak! Úgy köszönték. Annyira lehangoló volt látni az összezsúfolt emberek reménytelen arcát. Anyukám is velünk volt, szlovákul beszélt az orosz menekültekkel.

Lyvia tanárnő üzenté, menjek az iskolába; a dirinek érettségi nyomtatványokat kell kitölteni az én „gyöngybe-tűimmel”. Este készültem el, Nusival vittük föl. Siettünk haza, Kicsi várt ránk, most a barátai nélkül. Anyukám meghívta vacsorára. Gyanús nekem ez a fiú!

Reggel az osztálytársammal a Ferences atyák templomába készülödtünk misére, amikor motorzúgást hallok, majd csengetnek. Ő az, „véletlenül” erre járt, csak benézett, aztán sietve búcsúzott, de még a sarokról is visszanezgett és vidáman integetett. Ebéd után Kicsi jött két barátjával. Együtt mentünk sétálni, Anyukám is velünk tartott. Kicsi nem mozdult mellőlem. Ragyogó szép idő volt, köröskörül már minden zöldben pompázik. Hazaérve elbúcsúzott tőlünk, de vacsora után ismét visszajött. Elhozta a harmonikáját, azon játszott. Egyszer csak megszólaltak a szirénák. Rohanás a pincébe. Kicsinek kellemes hangja van, ott is énekeltünk. Fél tízkor köszönt el. Kikísértük Nusival és Ilonkával a kapuig. Sötét volt, ő kihasználva az alkalmat, megfogta a karomat, meg akart csókolni. Én kiszabadítottam magam, mert nem akartam vele ilyen messzire menni. Nusi meg a húga, Ilus nem tudta elképzelni, miért rohantam vissza a pincébe. Másnap ebéd után motorzúgás, szól a csengő. Megint Ő. Láttam rajta, hogy bánja a történeteket, bocsánatot kért.

Így ment nap-nap után, minden alkalmat megragadott, hogy jöhessen, ha csak egy-egy szóra is. Gyakran sétáltunk, udvarolt, én mindig kitértem, hiába kértem, beszéljen a szüleiről, mondott valamit, de mindig visszakanyarodott. Nagyon komolyan kért, ne haragudjak rá azért, mert

engem annyira szeret. Félbeszakadt a beszélgetésünk, hívtak vacsorázni. Le nem vette rólam a tekintetét. Amikor a barátja búcsúzkodni kezdett, Kicsi megszorította a kezemet, kétszer is megcsókolta. Este nem tudtam elaludni. Mi lesz ebből? Én ezt nem akartam! Mit tegyek? Nem akarom elküldeni, de a szüleimet se beavatni, mi zajlik bennünk. Mit mondjak, ha érdeklődnek?

Éjjel kellemes melódiára ébredtem. Először azt hittem, csak álmodom. Pityu bátyámék, a képzősök most tartották búcsúvacsorájukat. Kellemes-halkan sorban eldalolták az ismerős slágereket.

Egyik nap zongoraórára menet Kicsivel futottam össze. Csak megállt, bánatosan rám nézett, köszönt, majd elment. Amikor délután megérkezett, szerettem volna elfutni. Mi lesz, ha én is beleszeretek? Másnap csak a barátja jött el. Azt mondta, hogy Kicsi beteg. Sajnálom, de miért nem ver ki a fejéből? Nincs jövője ennek az érzelemnek. Előbb-utóbb úgyis továbbvezénylik őket a városból. Vasárnap reggel éppen misére készülődtem, amikor becsengetett, csak annyit mondott, hogy délután jönnek. Kért, menjünk velük egy nagy sétára.

Délután a Somostetőn szinte ibolyaszőnyegen, vagy talán a Mennyekben jártunk! Minden üde zöld, a fák, a fű, rengeteg virág! Ez már nem is április, hanem MÁJUS! Azért az ördög nem alszik! Észnél kellett lennem, pedig én is szerelmes voltam: a tavaszba, a májusba, az egész szép világba! Talán nem is lett volna bűn egy ártatlan csók. Labdáltunk, futottunk, virágot szedtünk. Kicsi minden szál ibolyával hozzám jött. Hazaérve Nusi szobájában táncoltunk. Kicsi nagyon jól keringőzik. Nekem is ez a kedvenc táncom, persze jó partnerrel, Kicsi pedig remekül táncol. Játszott a harmonikáján, aztán elbúcsúztak.

Este egyedül maradtam a gondolataimmal. . . Egymás után jönnek a levelek Lacitól Dunántúlról, akivel tavaly nyáron – Nagyilondán nyaralva – ismerkedtem meg. Leveleiben határozottan kijelenti, hogy meglátogat. Mi lesz itt

akkor? Most aztán benne vagyok a csávában! Levelei olyan kedvesek. De ez a távolság!

Csak már ne volna itt Kicsi. Igaz, nem tudok rá haragudni, annyira kedves, tisztelettudó és olyan szeretnivaló! Néhány nap után barátja jött és említette, hogy Kicsi el van keseredve. Az ő nevében kért, ne értsem félre, mert nagyon komolyan szeret, és feleségül kérne. Mit tegyek? Nem tehetek róla, én ezt nem akartam! Ő hibás-e azért, mert szeret? Olyan tiszta a tekintete, nem hazudhat. Érzem, hogy már én is... Én is úgy érzem: csodálatosan, borzasztóan fájó, szép kaland az egész!

Klári néhány napra meglátogatott, éppen ott volt Kicsi. Bemutattam őket egymásnak. Elmondtam neki, milyen helyzetbe kerültem. Vigasztalt. Azt mondta, nem csodálja, ha beleszerettem, annyira kedves fiú.

Május elseje, a gyönyörű, szerelmes, édes, illatos tavasz! Reggel zenés ébresztő. Beosztottak rádió-szolgálatra. Éjfél van, csak a Himnusz dallamai szállnak az éjszakában. Könny szökik a szemembe, amikor hallom. Kinézek az ablakon, gyönyörű az éjszaka... Miért ragyognak olyan szépen a csillagok? Miért olyan mámorító a levegő? Tele illattal... A rádióban halkán szól a zene, én kinézek a tavaszi éjszakába, ábrándozom. Vajon érzi-e „VALAKI”, hogy gondolnak rá, hogy valaki nagyon szereti? De ki lesz az IGAZI? Honnan fogom megtudni?

Május 6. – Csengetnek. Kicsi jött, egyedül voltam a verandán, beszélgettünk. Nézett rám, remegve fogta a kezemet. Biztosan érzi, hogy én is hasonlóan érzek iránta. Késő este az ablak mellett ültem. Olyan gyönyörű a tavasz: csend, langyos esti szellő fújdogál. A holdvilág rám ragyog. Május és szerelem... Szép és boldog lehetne az élet, ha nem lenne annyi akadály.

Mindig arra gondolok, megtalálom-e az igazit? Vagy egyszer majd bevonulok egy zárdába. Ott csend van és nyugalom, nem olyan viharos, mint most az én szívem. Zűrök körülöttem! Vasárnap a templomban megnyugodott

a háborgó lelkem. Szeretem a templomi csendet. Eszembe jutott Ady gondolata: „Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csendesen és váratlanul átölelt az Isten!”

Május 9. – Kicsi jött kétségbeesett, szomorú arccal. Mi történt? Elmennek. Közös levelet írtunk a szüleinek. Búcsúzásnál könny szökött a szemébe, kétszer csókolt kezet, könnyei a kezemre hullottak. Milyen a SORS? Tegnap még minden bonyolultnak látszott, s most milyen gyorsan megoldódott minden.

Május 20-án levelet kaptam tőle. Azt írta, a frontra vezényelték. Nagyon sokat gondol rám, nem tud elfelejteni (én sem!). Imádkozzam érte! – Soha többet nem hallottam róla.

Állást kell vállalnom

1945

Nem tudok tétlenkedni, elfoglalom magam itt, távol a világtól is. Alig múlt el a háború, a falu fiatal korosztályával foglalkoztam. Nekem egy év is hosszúnak tűnik, s életem legszebb évei vesznének el, ha tovább itt maradnék. Milyen jövő várna itt rám? Elhatároztam: valahol állást vállalok.

Akit otthonukban kifosztanak, fedél a feje fölött megmarad, de nekünk se otthonunk, és semmink, de semmink nem maradt meg a háború után. Otthonunk elvesztése miatt súlyos terhet kell elviselnünk. Mindent előlről kell kezdenünk. Anyukámnak különösen nehéz falun az élete. Nem várhatjuk el Apánktól sem, hogy felnőtt létünkre el-tartson bennünket. Ha városba költöznék, irodában elhelyezkedve, könnyebb lenne a család helyzete. Tudom, nehéz életünk lesz, nagyon-nagyon sokáig. Mikor fogjuk magunkat utolérni? Talán soha! Mindezt életünk végéig sem lehet pótolni, mert a háború után, amikor a romba döntött országot is talpra kell állítani, nincsenek olyan lehetőségek, mint békeidőben. Itt van Apukám és Pityu példája. Átigazolták őket, mint Erdélyből menekült tanítókat, de január óta egy fillérnyi fizetést sem kaptak. Tisztviselők és semmiért dolgoztak. Bármilyen bűnöket követtünk volna el, már előre mindnyájan levezekeltük.

Már nagyon közel állok ahhoz, hogy kiszakadok a családból. Én majdcsak megleszek valahogy, ha állásom lesz, de egyedül maradok a nagyvilágban, ami súlyos lelki válságot jelent számomra. Érzem, hogy életem kettétört. Még rászorulnék a szülői segítségre, de minden gond az én válsámra nehezedik. Az is csak álom marad számomra, hogy

művészi ambícióm beteljesülése érdekében egyetemre vagy főiskolára járok. Fájdó arra gondolni, de el kell indulnom az életbe. Albérletben lakjak? Nehéz lesz minden érzelmi támogatás, szeretet és segítség nélkül. Milyen jó volt Marosvásárhelyen, ahol együtt voltunk. Most mihez kezdek egyedül? Ki ad tanácsot? Úgy érzem, nem bírom a terheket. Bocsáss meg Istenem kishitúségemért, de ha arra gondolok, hogy meleg holmi, a legszükségesebb fehérnemű is hiányzik, nagy keserűség tölt el. Mit tudok abból vásárolni, amit keresek? Talán még ennivalóra se lesz elég. Szüleimtől sem várhatok segítséget, nekik sem maradt semmijük. Bárhogy fordulna sorsom, mindig meg akarom állni a helyem. Bár – ilyen alappal indulni nem lesz könnyű dolgom. Erős az akaratom és kérem a jó Istent, maradjon velem mindig.

Csak most – mikor naplóm lapjait forgatva összegyűjtöm emlékeimet – értem meg, miért vágyakozom menekülésünk óta elveszett szép otthonunk után? Nemrég' olvastam Hankiss Elemér: Az emberi kaland c. könyvét, abból idézem: *„Az én házam az én univerzumom. Az, hogy én a házamból látom a világot, és a világ nem lát engem, már-már isteni helyzet és hatalom.”* *„Az otthonnak ez az alapvető és összetett szerepe lehet oka annak, hogy az otthon elvesztése, háborúban, földrengéskor vagy családi válságok következtében, az emberi élet egyik legnagyobb traumája. Otthonát elvesztve az ember hirtelen újra lecsupaszodik, törékennyé s védtelenné válik egy idegen világban.”*

Új állomáshoz érkeztem. Bármilyen súlyos napokat élünk át az elmúlt esztendőben, mégis nehéz volt otthagynom szülőfalumat. Az esti szürkületben csodáltam az elém táruló Mátra ismerős hegyvonulatait. Csak álltam és néztem, szívtam magamba a táj szépségét. Talán utoljára – így, mint most. Igen. Utoljára. A szemem megtelt könnyel, mégsem fájt. Arra gondoltam: *„Szeretem ezt a rongy kis*

*fészket. Ismét búcsúzom tőled szülőföldem ismerős szépséges vidéke!*²

Sokat jártunk utána, végül minden ismeretségünket igénybevéve – sikerült hajlékot találnunk. Pista bátyámmal 1945. szeptember 29-én költöztünk Salgótarjánba. Ismét új helység, új lakás. Olyan az életünk, mint a kötöző madaraké... Egy év óta vándorolunk. De milyen ez az „otthon”? Túlzás annak nevezni, legfeljebb szálláshelynek hívhatjuk. Ezt nem lehet a meleg és szép otthonunkhoz hasonlítani, amilyenben Marosvásárhelyen laktunk. Mégsem bánkodom, van egy hely, ahol meghúzódhatunk; lassan majd otthonossá tesszük.

Beköltözésünk óta járom a hivatalokat, ismerősöket, állást keresek. Már október 20., eddig nem sok biztatást kaptam, legtöbb helyen inkább leépítés van. Persze, ennek ellenére most is vesznek fel embereket, de ehhez most is ismeretség, protekció kellene, hiába ágálnak ez ellen, mégis így van.

Gizi, a szomszédunk azóta kapacitál, hogy lépjek be az üzletébe „feles-társnak”, ő nem tud vele egyedül megbirkózni. Ezen gondolkodnom kell, mert nekem is be kellene szállnom anyagiakkal, de ez egyelőre nem megy. Gizi nem hagyott sok időt rá, annyit beszélt, amíg egyszerűen beleugrottam, társultam vele. Azonban a társulásunk nem tartott sokáig. Már 1946. január 7-én befejeztem üzleti pályafutásomat. Bár hamarabb megtettem volna, amikor az első problémák fölmerültek köztünk. Kár volt belefogni, ugyanis csak szóban állapodtunk meg a részletekről. Gizi pedig az ígéreteit nem tartotta be, s ahol lehetett, ki akart játszani. Én bíztam benne, hiszen ő is jár templomba, s azt hittem, ezzel velejár, hogy becsületes legyen. Jó lecke volt nekem, saját káromon tanultam.

Újra kezdtem az álláskeresést, pedig időközben elhelyezkedhettem volna egy gyógyszerárban, de Gizi lebe-

²Idézet Életem regényéből.”

szélt róla. Nemsokára, az én kedves pártfogóm, a Ferences házfőnök-atya révén sikerült állást kapnom. A tisztiorvos mellé gép- és gyorsírót kerestek (milyen jó, hogy évekig tanultam). Már voltam ott, tetszett a munkám, azonnal alkalmaztak. Azonban itt sem tartott sokáig a ténykedésem. A városháza nem fog kinevezni, mert a „B-lista” miatt új munkaerőt nem alkalmazhatnak. Én féltem, hogy mi lesz velem? Ez az én „sorsom”. Szent Antalhoz fohászkodtam, imádkozzon értem. Igaz, főnököm ragaszkodott hozzám, és saját zsebéből fizetett. De megígérte, ha biztosabb állást találok, nem tart vissza. Aztán mégsem maradhattam ott sokáig, mert kezdett nem főökként, inkább férfiként viselkedni velem, ezért amint alkalom nyílt rá, jelentkeztem a Bányaiigazgatóságnál, ahol ideiglenesen, leltározáshoz munkaerőt kerestek. Egy ideig két állásom volt, de a megerőltetést nem sokáig bírtam, otthagytam a kakaskodó tisztiovost. Július 4-én – onnan is búcsút vettem, pedig igazán jól éreztem magam az ott töltött időben. Azonban nekem szükségem van végleges állásra, ki tudja, ha itt véget ér a leltározás, lesz-e alkalmam máshol dolgozni, ezért több helyre pályáztam egyszerre. A Városházára a főjegyző hívott, hogy betölthetnék ott egy állást. De én sajnáltam itthagyni a társaságot, olyan jól összeszoktunk, megszerettem a lányokat. Az újtól viszont félek. Mindenki ijesztget leendő főnökömtől. Ugyanis kisült, hogy neki is rossz híre kelt a munkahelyén. Lehet, hogy annyi aljas ember van, aki kihasználja a fiatal dolgozó nők helyzetét? Ezért siettem bejelenteni, hogy nem tudom elvállalni a felajánlott helyet, mert alkalmaztak az Acélgyárban. A főjegyző nagyon haragudott, meg akarta akadályozni az új lehetőségemet. Én pedig rossz érzéssel hagyom itt jó helyemet az ismeretlenért. A Bányánál kellemes fiatalember volt a főnökünk, mindnyájan kijöttünk vele. Külön behívott a szobájába és arra kért, hogy ne hagyjam ott őket. Azt mondta, hogy egy ellenőrző bizottság alakul, egy évig

ő is itt marad még, és véglegesen alkalmaznának engem.³ Ha ezt hamarabb közlik velem, nem szaladgáltam volna más állások után, de most már csak azt válaszoltam, hogy szívesen tenném, de a gyári már biztos állás, el kell fogadnom. A Bánya igazgatója azzal fogadott: nem engedjük el ilyen könnyen a legjobb munkaerőt. Komolyan sajnáljuk, mert leltározás után magát végleg itt akartuk tartani. – Én is sajnálom – válaszoltam – ezt tudva, nem pályáztam volna máshová. Megszoktam a környezetet, mind rendes úriemberek, akiket megismertem és a természetbeli járandóságok is kedvezőek. Aztán még jelenlétemben fölvetta a telefont, hívta az Acélgyárat és beszélt leendő főnökömmel. Olyan kedvesen ajánlott be neki, azt hiszem, hogy ennél jobb ajánlólevelet nem sokan kaphatnak. A főfelügyelő is sajnálattal vette tudomásul az újságot. (Azt se tudtam, honnan ismer, csak akkor találkoztunk, amikor fölvettek ide.)

Megkerestem Sztárayt, a kisleányt. Igazán nem panaszkodom, innen nagyon szépen búcsúzhatom el. Elég-tétel a tegnapi keserűségért, amit a városházán el kellett szenvednem. Jóérzés töltött el, hogy nemhiába becsületes, rendes valaki, a jutalmát előbb-utóbb megkapja.

Utolsó nap igazán nem dolgoztam sokat. Nekem a rossz gép jutott, amin nem lehet sokáig írni. Már így is majdnem víz hólyag nőtt a hüvelykujjamra, amikor megelégettem. Kértem Sztáraytól valami „komoly” munkát.

– Nagyon fontos? – kérdezte. – Ne legyen olyan szívtelen, mert ha megírja maga, mi jut a többinek, és vége lesz az állásuknak! – Jó. Tehát beszéljünk.

Elmondta, hogy kétévi házasságuk alatt már kétszer teljesen leégtek. Szép eredmény! Arra azonban kíváncsi lennék, hogy vajon milyen lehet a felesége ennek a helyes-rendes-csinos embernek? Később egyik kolléganővel elhatároztuk: megkérjük, mutasson fényképet a nejeéről.

³Utólagos bejegyzés: Bár hallgattam volna rá.

Nem tudtam, hogyan kezdjek hozzá, végül nem került rá sor. Valóban kedves főnökeink voltak itt. Tegnap, amikor visszajöttek vacsora után (ugyanis itt délután 2-9-ig tartott a munkaidő), zsebeikből körtét varázsoltak elő és testvériesen elosztották közöttünk. Ma az aktatáskából egy üveg bor került elő. Látom, készíti a poharakat (délután Csiszér Éva azt sóhajtotta: de jó volna egy pohár limonádé), majdnem elkiáltottam magam: Éva, itt a limonádé! Mindnyájunknak jutott belőle egy fél vizespohárral. Otthagytuk a poharakat, hogy csodálkozzanak reggel, kik lumpoltak itt este.

Ilyen körülmények után foglaltam el, a végleges állásomat, a Rimamurány-Salgótarjáni Acélművek Részvénytársaságnál, ahol több mint négy évig dolgoztam. Úgy látszik, hozzám mindenütt ragaszkodnak, mert onnan sem akartak elengedni. Akkori olyan rendelet szerint – ha valakivel elégedettek – akkor a Munkakönyvébe (mert ilyen is volt!) azt írták be, hogy „Önkényesen kilépett”. Onnan csupán azért mentem el, mivel akkor már férjnél voltam, s a lakásunk igen messze esett a gyártól (4 km) és nem volt olyan közlekedés, ami megfelelt volna.

Első munkahelyem

Salgótarján, 1946. február 16. Van állásom! – Éreztem, hogy ma valami jó történik velem. A tisztiorvos mellé gép- és gyorsíró kerestek (jó, hogy évekig tanultam). Udvarias ember a főnököm, a tisztifőorvos. A félnapos elfoglaltságom mellett délutánonként továbbra is járok a Ferences atyák kultúrházába, színdarab-próbákra, szerdai estéken pedig a szokásos kórusi összejövetelekre.

Március elején már gyönyörű tavaszi idő köszöntött ránk. Jól esett érezni a szelíd napsugarat. Az irodában rengeteg munka várt rám. Ma hét pár házasulandónak iratait kellett elkészíteni, kitölteni a többoldalas nyomtatványokat, ellenőrizni az adatokat. Ma kellett a védőnői jelentést megírnom.

Egy hónap se telt el, az irodában gondok jelentkeztek. A tisztiorvosi hivatal a városházához tartozik, kétséges, hogy tudnak-e véglegesíteni. Főnököm továbbra is alkalmaz saját zsebére, de olyan arányban emeli a fizetésemet, ahogy az övé emelkedik. Április 9-én eldönt, hogy a városháza a „B-lista” miatt új munkaerőt nem alkalmazhat. Mi lesz velem? Ma először fohászkodtam Szent Antalhoz, imádkozzon értem. Főnököm ugyan fenntartotta korábbi ígétét, hogy maradhatok.

Munkaidő befejeztével beszélt az ifjúságáról, szerelméről. Elmondta, hogy sok lánynak udvarolt. Érthetetlen előttem, miért maradt agglegény, mivel jó vágású ember. Később – nem tudom, hogyan jutott eszébe, csak úgy, hozzám jött, – egyszerűen, se szó, se beszéd, meg akart csókolni.

- Ezt nem! – figyelmeztettem.
- Miért? Csak egy „puszit!”

– Nem és nem!

Nem erőszakkal, csak ha maga is beleegyezik.

– De én ebbe nem egyezem bele! Soha! Határozottan kijelentettem, hogy ez nem az én stílusom. Számomra a szerelem szent érzés, nem játék, nem egy hangulat, ezt csak kölcsönös érzelmek alapján képzelem el. Erre egy kicsit lehűlt. Aztán szép szóval igyekezett rábeszélni.

– Kár, hogy ilyen fiatal, mert különben feleségül kérném – folytatta kis szünet után. – Csinos, helyes, komoly úri-lány, és még segíteni is tudna a munkámban. Mert hát ez is fontos. De én már öreg vagyok magához.

Csak magamban gondoltam, hogy ez így van. Gyanítottam, hogy ki akarja használni az alkalmat, mert tudja, szükségem lenne az állásra. Nem látok bele a gondolataiba. – Ezután nem merek többé idejönni – folytattam. – Látom, már nem orvos, nem főnök velem szemben, hanem férfi.

Alig telt el egy hét, ismét próbálkozott kedvesnek nem mondható főnököm. Úgy látszik, nem volt elegendő a múltkori határozott tiltakozásom.

– Hiába fáradozik – ismételtem – nálam nem ér célt, soha nem egyezem bele!

Ennek ellenére kért, puhított tovább. Láttam, milyen zavarban vagyok, ami tetszett neki. Hiába a főnököm, hiába kell, nagyon kell ez az állás, megvédem magam!

– Látja – ismételtem –, hiába könyörög, nálam nem éri el a célját. Keressen olyat, aki kapható rá.

A nagyhét mozgalmas volt számomra. Szokásos feladataim mellett naponta reggel és este otthon rendeztettem. Húsvétra előre készítettem kocsonyát, sonkát főztem és süteményeket sütöttem. Hajnalban szőnyeget, székeket, párnákat poroltam. Aztán söpörtem, felmostam a nagy hodály-szobát. Nehéz munka, a kezem hólyagos lett. Nem szoktam ehhez a munkához, és az irodai munka mellett sok egyedül ennyit elvégezni. De szép rend van, ragyog minden a szobában. Én pedig úgy nézek ki, mint egy ké-

ménysepró, még bajuszom is van! Aztán nagy „fürdést” rendeztem, már ahogyan ebben a fürdőszobában lehet, ahol csak hideg víz folyik a csapból. Tíz óra után már az irodában voltam. A hivatalban – mint általában – nagyon sok munka várt rám.

Szép május köszöntött ránk. Járok litániára, énekkari próbákra. A templomból kifelé jövet kellemes, virágillattal telt májusi szellő simogatta az arcomat. Jóleső borzongás futott végig rajtam. Kóruspróba után Péterke (a fiatal atya) azt mondta: tetszik neki, hogy mindig vidám, jókedvű vagyok. Magam se tudom, nehéz sorsomban hogyan lettem majdnem olyan, mint valaha az a vidám diáklány Marosvásárhelyen. Okom volna keseregni, mi vagyunk a legnehezebb helyzetben ismerőseink között. De búsongással segíthetek-e a bajokon? Nem. Addig szép az élet, amíg örülni tudok neki. Ha eszembe jutnak gondjaim, este a szívem megtelik keserűséggel. Néha, bizony, eltörik a mécses, de nem szeretem, ha mások észreveszik rajtam. Most is van elég gondom: fél lábbal már kint érzem magam a hivatalból. Megmondtam, ennyi pénzért nem vállalom ezt a rengeteg adminisztrációt, ráadásul az állandó molesztálását. Emelést kaptam, de azért – ha akad másik állás – azonnal elmegyek innen.

1946. június 5-én fölvettem a Bányagazgatóságához, az éves leltár gépeléséhez, de sajnós, ideiglenesen, három hónapra. Ezért rövid ideig két állást töltök be. Itt jól megfizetik a munkát. Kár, hogy nem végleges állás. Aztán felmondtam a tiszti orvosnál betöltött állást, így megszabadultam tolokodó főnökömtől is.

Végleges helyet szeretnék, ezért továbbra is érdeklődtem, s most már a városnál is alkalmaznának, a főjegyző üzent nekem. Nem vállaltam el, mert ott is rossz híre van a főnöknek. Beadtam kérvényt az Acélgyárhoz, és minden este imáimban kértem a jó Istent, segítsen jó álláshoz. Imáim meghallgatásra találtak – megköszöntem, hogy nem

felejtettek el az Égiek. De most. . . (egyszerre három álláslehetőség!) azt se tudom, mi a teendő ilyenkor?

1946. július 5-én alkalmaztak az Acélgyárban. Az eddig munkában töltött időről igazolást kell kérnem, hogy a „gyakorlati időt” beszámítsák munkaviszonynak. Fölkerestem a tisztifőorvosi hivatalt. Volt főnököm nagyon kedvesen fogadott, én gépeltem le a szükséges igazolványt.

Áradozott. – Milyen jól néz ki Katóka! – Ne siessen, beszéljünk egy kicsit. Igen ám, de az ajtót kulcsra zárta, és nem engedett elmennem. Kezdődött a puhítás, üres bókók. – Aranyos, aranyos, hogy megváltozott! Már nem vagyok hivatalfőnöke, ne legyen olyan merev, csak egy puszit kérek! – Közben egyre közeledett felém, én hátráltam, kezemet magam elé tartva. Elkapott, – hadakoztunk.

– Nem, és nem, ezt velem nem teheti! Eddig úriembernek tartottam, most pedig egyszerűen lerohan? – Undor fogott el, amikor láttam, hogy felhevült. Könyörgött, kért, aztán megint erőszakkal akart megcsókolni. Erős ugyan nem vagyok, de nem engedtem magam! Éreztem, és erre gondolva ijedtemben majd' elállt a lélegzetem: milyen gyenge vagyok. . . Milyen kiszolgáltatott nő egy megvadult férfi mellett! Örült erővel kapta el a kezemet és magához akart rántani. Hogyan védekezem? Istenem, adj erőt! Légy velem, ne hagyj el! Gondolatok kavargtak a fejemben. Mit tegyek? Hirtelen elhatározással megharaptam a kezét, mire elengedett.

– Milyen kis csacsi maga! Hát miért, miért ellenkezik? Hisz nincs abban semmi!

– Kár a szóért, hiába vesztegeti az idejét! – Csak már szabadulhatnék! Kétszer az ajtó mellé kerülve, kinyitottam a zárat, visszarántott. Vitatkoztam, aztán erőt gyűjtve, erélyesen rászóltam: – ha még egyszer közelíteni merészel felém, segítségért fogok kiabálni! – S ez hatott rá.

– Csak azt ne! (Persze, kellemetlen volna főuraságának, ha itt, az Egészségházban, ahol több iroda, orvosi szoba

és védőnőszolgálat van, meg a várakozó emberek... rossz fényt vetne rá, ha zajt csapnék.)

– Nem szeretem, ha így bánik velem! Nem szeret? – (Magamban azt gondoltam: Micsoda hülye kérdés ilyen szituációban! Csak utána válaszolok.)

– Így igazán nem tudom becsülni. Ha tisztességesen viselkedik, akkor tisztelem, becsülöm, de csak három lépés távolságból!

– Milyen gyerekes és komolytalan! – csodálkozott.

– Mindent komolyan mondtam. Ez a stílus nagyon távol áll tőlem, ellenkezik a felfogásommal. Ilyen viselkedést magammal szemben senkitől nem tűrök el! – Végre, elindulhattam. De még utánam szólt: – nem értem, mit akart mondani?

– Semmit! – válaszoltam lefelé a lépcsőkön futtomban, vissza se fordulva.

– De igen. Úgy-e, azt akarta mondani, hogy szeret, és mondja, hogy meglátogat!

– Én nem mondtam és nem gondoltam ilyesmire! Hogyne, még csak az hiányoznék! Szégyellje magát, ha még gúnyolódik is velem! – Alig bírtam tőle megszabadulni.

Felborzolt hajjal, menekülve szaladtam le a lépcsőkön, ő meg nézett utánam, azt hajtogatta a nyitott ajtóban: – Aranyos... aranyos... és közben láttam a lépcsőfordulóból, hogy csókot int felém!

Én azt se tudom, hogy értem le a kapuig. Kellett ez nekem? Kellett nekem igazolvány? De hát ki hitte volna, hogy ennyire nem tudja magát fegyelmezni. Aljas! Pfuj! Undor fog el, ha eszembe jut: látni azt a felhevült arcot, mintha tüzet lehelne felém... Nehéz ma lánynak lenni!

Végigrohantam az utcán, az arcom égett. Azt hittem, mindenki engem néz és látja rajtam, hogy valakivel hadakoztam. Alig vártam, hogy hazaérjek. Be a fürdőszobába, mosakodni! Jóval később is úgy éreztem, hogy piszkos lett a kezem, ahogy szorongatta.

Arra gondoltam: semmivel se volt különb, mint 1944.
Szilveszter éjjelén a „felszabadító” orosz (tatár!) tankosok,
akik rántkörték az ajtót!

„Micsoda éjszaka volt. . .”⁴

Nem mostanában történt, amit most elmondok, de igaz. Alig egy éve, hogy vége lett a háborúnak, az ország romokban állt, nehéz, súlyos időket éltünk át. Mégis volt minnek örülnünk: családunkból valamennyien átvészeltük a nehéz időket, de életben maradtunk. A legsötétebb fellegek elvonultak, mindenki munkát keresett, hogy megélhetését biztosítsa. Akiknek hasonló élményekben nem volt részük, el se tudják képzelni, milyen letről kellett újra kezdeni az életet. De a romokat el kellett takarítani, helyére házakat, gyárakat építeni, munkahelyeket teremteni. És mindenki tette a dolgát, s mellette sok minden mást. Én például a Ferencrendi-atyák templomának kórus-tagja voltam, oda jártam szorgalmasan. A munka után jól esett a társaság, nekünk az volt a szórakozásunk, és a sok nélkülözés mellett mégis jól éreztük magunkat.

Naplómból folytatom:

Salgótarján, 1946. május 12. vasárnap. – „Tegnap este orgonahangversenyen voltunk a kis templomban. Mi fenn voltunk a kóruson. Furcsa érzés vett rajtam erőt. Kinézek az ablakon és nézem, bámulom a tájat, gondolataim a múltba szállnak, mikor nemrég’ mint diáklány jólétben szüleimmel meleg családi fészekben éltem. Az ünnepi beszédet ott fõnn nem értettük, de az énekszámunk jól sikerült.

Utána az irodában Péter atya átadta nekem a kottásfiók kulcsát. (Eddig is mindig én rendeztem a kottákat, de a kulcs nem nálam volt). Mint mondta: előbb ki akart próbálni.

⁴ Megjelent a Boldog Jövõnk Alapítvány LYRA, Őszi Irodalmi Antológia (Pápa), 2005. októberi számában.

– És kiálltam a próbát? – kérdem.

– Igen!

És én semmit nem sejtettem erről.

Egyszer csak megjelent az ajtóban egy bájos kislány kabátban, karján egy szatyor, és egy nagy babát szorongat. Mindnyájan felfigyeltünk rá. Láttuk, hogy komolyan beszélget Péter atyával. Összesúgtunk a lányokkal: – Lám, lám! Péter Péter udvarol!

Rohan az idő. Múlik a szép május. Járok a májusi lírákra, az énekkari próbákra, meg csuhé-tanfolyamra. Sok munka van vele.

Mikor kifelé jöttünk, megcsapott a kellemes májusi szellő, a virágillat. Olyan jóleső borzongás futott végig rajtam. Eszembe jutott László. Azt hiszem, hogy az akácillat tette ezt velem, de azt hiszem, másokkal is.

Egy délután megkaptuk a labdákat, Bellával teniszezni készültünk, de eleredt az eső és elmosta a tervünket. Be mentünk a kultúrterembe, zongoráztunk. Kicsit később megjelent Péter. Biztosan megzavartuk őt a zongorával. Nem csodálkozom azon, ha meghallja a hiányos zenetudományomat. Sokat felejtettem. Azt mondta, hogy segíteni fog a gyakorlásban. Ő is úgy gondolja, hogy rámfér a segítség.

Bátyám a szüleimhez ment látogatóba. Nem jó hírrel tért vissza: Anyukám megint beteg volt. Nagyon levert a hír. Nem merek jókedvű lenni. Vagy szabad? Éppen azt mondta tegnap Péterke, amikor a kottákat rendeztük, hogy azért tetszem neki, mert mindig vidám, jókedvű vagyok. Magam se tudom, hogyan lettem azzá. Nehéz sorsom után majdnem olyan, mint valaha Marosvásárhelyen az a vidám diáklány. Volna elég okom keseregni, talán mi vagyunk a legnehezebb helyzetben ismerőseink között. Az a kérdés, hogy búsongással segíthetnek-e a bajokon? Nem. Addig szép az élet, amíg örülni tudok neki. Én néha, mikor minden gondom eszembe jut, este, egyedül szomorkodom, akkor a szívem megtelik keserőséggel. Mert: „Ott szoktam

sírni, ahol senki se lát!” Néha, bizony, eltörik a mécses. De nem szeretem, ha ezt mások észreveszik rajtam.

Reggel munkába menet szokás szerint bementem rövid imára a templomba. Rosszul lettem. Elöntött a forróság, majd kivert a hideg, izzadni kezdett a homlokom. (Utólagos bejegyzés: bizony, előfordult, hogy egész napra csak egy alma meg egy karajka kenyér jutott.) Mi ez? Igaz, lefogytam, de talán nem annyira. Alig tudtam kimenni a templomból. Azt hittem, a szabadban helyre jövök, ott meg a párás, telített levegő miatt éreztem magam rosszul. Nemrég, egyik este, amikor lefeküdtem, telesírtam a párnámat. Miért? Nem is tudom. Mindenért. Talán utána könnyebb lett a lelkem. Sokára vigasztalódtam meg, de utána jól aludtam.”

Amikor tehetem, a háncs-munkát folytatom, hogy időre elkészüljön. Jótékony célra rendeznek vásárt, ott fogják értékesíteni. Pár nap múlva már kész a táska, jól sikerült. Ez az első munkám. Meg fogom vásárolni, de hogy honnan lesz rá pénzem, azt nem tudom. Az ára: Egymilliárd forint! (Aki ezt most olvassa, ne csodálkozzék, akkor milliomosok, mi több, milliárdosok voltunk mindnyájan, és minden nap „emelkedett” a pénz értéke – nullákban fölfelé, vásárlóértékben lefelé). Az én táskámat értékelték a legdrágábbnak, ami azt jelenti, hogy a legszebb darab. Igaz, hogy mint kezdő, sokat dolgoztam vele.

Május 18. szombat. – Micsoda éjszaka volt... Szörnyű! Majdnem éjjelre járt az idő, mire ágyba kerültem, mert egy csomó munkát el kellett végeznem: takarítottam, sütöttem egy tepsi piskótát. Utána megmosdottam és előkészítettem a kiránduláshoz szükséges dolgokat. Salgó-várához készülünk a kórossal.

Persze, olyan fáradt voltam, nem tudtam mindjárt elaludni. Az járt az eszemben, hogy sikerül a kirándulás, milyen lesz az idő? (Ugyanis előző nap esett az eső.) És én hogy fogom magam érezni, mert bizony nem valami jó

a közérzetem. Hogy fogom kibírni azt a hosszú gyaloglást, nem is tudom.

Alig aludtam el, éjjel két órakor valaki irtózatossá erővel, kitarthatóan zörgeti a bejárati ajtót. Én ébredtem fel előbb. Veszem a pongyolámat, papucsot, kibotorkálok az előszobába. Azon töröm a fejem, ki lehet az ilyenkor, éjjel? Talán csak nem történt valami baj otthon?

Még jó, hogy Pityu bátyám utánam szólt, – mert közben ő is fölébredt – kérdezd meg, ki az! Legjobbkor jött a figyelmeztetés, mert félálomban és ijedt-zavaromban el is felejtettem volna.

Odaérek az ajtóhoz, és hangosan kérdezem:

– Ki az? – És borzalmak borzalma, valaki akadozva oroszul válaszol. (Hirtelenében a kisbárkányi „tankosok” jutottak eszembe, mikor ránk törtek.) Nem is figyeltem, mit mond (na meg az én orosz tudásommal nem mentem sokra), visszarohantam a szobába.

– Mit tehetünk? – kérdem bátyámtól. Még mindig verik az ajtót! Az biztos, hogy nem szabad kinyitni, hátha részeg, és beront? Csak nehogy betörje az ajtót! Ezer szerencse, hogy a régi ház falai olyan vastagok, akár egy várnak, s olyan erős az ajtaja, hogy nem lenne könnyű betörni.

Közben a szobai ablakok rolóját fölhúztam, ki tudja, hátha menekülnünk kell az utca felé. Csak verte, ütötte az ajtót, legalább fél órán keresztül. Már felöltöztem, a kabátot magamra vettem. Nem akar elmenni. Kit keres? Aztán egyszerre csend lett. Végre, elment. De nemsokára hallottuk, hogy kicsit távolabb, máshol is zörgetni kezd. Azt hiszi, még mindig háború van, hogy éjnek idején, csak úgy, bárhová betörhetnek a szovjet katonák?

Elképzelhető, hogy ezután csak sokára tudtam elaludni. Persze, az álmom se volt pihentető. Egy oroszot láttam, aki mindenütt engem figyelt, beleselkedett az ablakon, akármerre mentem, mindenhová követett. Kellemetlen éjszaka volt, mondhatom, senkinek se kívánom.

Tanyán⁵

(Korabeli naplórészletekkel)

1946. augusztus 27. – Ma sok munka várt rám, kenyérdagasztás, aztán a lekvár főzésnél kellett segédkez-nem. Ebédre finom mákos tésztát készítettem. Utána főtt csemegekukorica volt. Itthonlétem alatt a finomságokból jól kivettem a részem: a házi tej, a főtt kukorica, és sok gyümölcs, mind olyan csemege, amit Salgótarjánban nélkülözni kell. Alaposan meghíztam. (Utólagos bejegyzés: Akkortájt „meghízva” 48 kg voltam.) Meg sem fognak ismerni, ha visszamegyek.

Gyorsan telnek a napok, már csak két nap van hátra, aztán vége a nyaralásnak. Nem figyelhetem az udvaron szaladgáló kiskacsákat, az aranyos, koromfekete Csóricica játékát. Jó lett volna, ha a szép nyári idő tovább tart, jó lenne továbbra is járkálni a természetben, csak úgy, cél nélkül elmerengni a semmiben, élvezni ezt az egész csodás valószínűtlenül szép valóságot.

De mit lehet tenni, elromlott az idő, be kellett húzódnai a lakásba, olvasgattam. Most például Harsányi többkötetes „Whisky szódával” c. regényének második köteténél tartok. Előtte ismeretlen az a felelőtlen, semmittevő életstílus, amit az író ebben körvonalaz. Megbotránkoztat az izléstelen, érzékies beszédmodora, ahogyan beszélteti a szereplőit. Anna alakja viszont tetszik benne, az a nyugodt, komoly, mégis élénk, életrevaló nőtípus. Nagyon érdekel

⁵ Megjelent: LYRA Tavasz Irodalmi Antológia (Pápa), 2005. májusi számában.

partnerének: Titinek a további sorsa. Most behajtom naplóm, leteszem a tollat és folytatom a könyv olvasását.

Csütörtök. – Eljött arany szabadságom utolsó napja. Úgy elszaladt az idő, észre se vettem. Nézem a szép tájat, nem tudok betelni vele. Nagyon kellemesen töltöttem a napokat, jó volt ilyen sokáig zavartalanul pihenni.

Kár, hogy egy hétig esett az eső. Ez itt azt jelenti, hogy ki se lehet mozdulni a lakásból a nagy sár miatt. Többet szerettem volna sétálni a szabadban, az erdőben. De így is nagyon sokat jelentett nekem ez a pihenés. Fizikailag teljesen rendben vagyok, de lelkileg, sajnos ugyanezt nem mondhatom el. Gondjaim mind megmaradtak: nem tudom magam túltenni a családi bajokon, aggódom Bandi öcsém sorsa miatt (Apukám fizetéséből alig futja az internátusi költségre), Guszti bátyám távolléte miatt (hadifogságban tölti szép fiatal éveit), és Pista bátyám nehéz életéért, aki tanítói diplomája után más hivatást választott (most fejezi be az aranyműves-ötvös mesterség elsajátítását).

Szüleim sorsa nincs rendben. Ez a lakás... a tanyai élet... legszükségesebbek előteremtése nehéz fizikai munkával, nem nekik való feladat. Sokat vállalnak mindketten. Apám a tanításon felül nagyon sokat dolgozik, egyedül művel egy hatalmas területet, hogy megteremjen a konyhárával, és a cséplésnél vállalt felügyeletet. Ő is nagyon megváltozott, mindig olyan komoly, olyan más. Azelőtt szeretett viccelődni, és mindig optimista volt. Most pedig fáradt és megtörte a rázúduló sok sorscsapás.

Anyukám panaszkodott, hogy nagyon különös, sokat kell mellette hallgatnia. Igen, mindnyájan, mi itthon, ő a fronton, súlyos megpróbáltatásokon mentünk keresztül. Másokat talán még jobban. Anyukámnak épp' elég a háztartás gondja (ami bizony itt sokkal nehezebb, sokrétűbb, mint városban), ráadásul még varrást vállal a falusiaknak. A tejet és egyéb élelmiszert így teremti elő, ezekre nem kell pénzt kiadniuk.

Anyukám (Korabeli fényképe)

Délután átmentünk Borókás-pusztára, ahonnan másnap kocsival mennek Tarjánba és beviszik a csomagjaimat; kényelmesebben utazom a villamoson. Este becsomagoltam, utána átmentem Lucfalvára. Pirkó nagyon hívott, hogy aludjak nálok, onnan már közelebb van a villamosmegálló, nem kell olyan korán fölkelni, Bandi majd délben csatlakozik hozzám.

Szüleim elkísértek a hegytetőig, szomorúan búcsúztam tőlük. Nem tudom miért, nagyon elzékenyültem. Anyukám is sírva fakadt. Nem tud belenyugodni Gyugyi távollétébe, meg abba, hogy milyen sok mindent kellene pótolni, de nincs miből, kevés a fizetés. Bennünket sajnál, hogy nem tudnak támogatni komolyabb összeggel. Én vigasztaltam, és vidámságot erőltetve magamra mondtam: ne féltsen, telik mindenre a fizetésemből; de ezt magam se hit-

tem. Mikor aztán végre elbúcsúztunk, nem jutott eszembe semmi vigasztaló szó, elpityeredtem, mint egy kisdíák, aki először megy el otthonról.

Sokáig integettünk egymásnak, – megvárták, amíg eltűnök a lejtőn. Egyedül maradtam, egyedül az erdő magányos ösvényén, egyedül az alkonyatban. . . Még sokáig törülgettem könnyes szememet, eltűnődtem a bizonytalan jövőmön, miközben besötétedett. Észre se vettem, hogy letertem az ismert ösvényről, nem tudtam tájékozódni. Megijedtem, hogy eltévedtem a leereszkedő a sötétségben. Hiába meresztgettem a szemem, nem tudtam, hol vagyok. Körülöttem a sűrű erdő. Elindultam vaktában az akác-fák alatt, botorkálva siettem előre. Úttalan úton, tüskés bokrok között haladtam a göröngyös ösvényen, szandálban. . . Annyira siettem, hogy amikor végre – nagy sokára – rátaláltam az ösvényre, meg kellett állnom, annyira ki-fulladtam.

Képzetelemben láttam magam, hogy nézhetek ki most: a hajam csapzottan lóg ijedt arcomba, szememben kétségbeesés, fáradtan pihegek. . .

A tető tisztásán megálltam pihenni, körülnéztem. Szép innen az esti táj, sötét körvonalaival. Közben teljesen besötétedett, mire beértem Lucfalvára. Piri barátnőm elém jött, a templom mellett várt rám. Már azt hitte, hogy nem is jövök.

Este fáradtan mentünk át Icuhoz, hogy meghallgassuk az angol híreket. Elmesélte, hogy tegnap Miklós bácsival Tarjánban uzsonnára volt hivatalos. Csanádyék mondták neki, hogy múlt szombaton a templomi kórusnak nagyszabású mulatságot rendeztek, ahol nagyon jó hangulat volt, utána éjjelizenét adtak. Olyan jól érezték magukat, hogy nem akart felbomlani a társaság. Sajnálom, hogy nem lehettem jelen, de nagyon rámfért a pihenés. Kíváncsi vagyok rá, majd Pityu bátyám elmeséli a részleteket.

Most, hogy ezekről beszéltünk, én is alig várom, hogy visszamenjek. Holnap már én is megyek a kóruspróbára.

Hiányoznak a jó ismerősök. Sajnálom, hogy a rossz idő miatt – ahogy ígérték – nem jöttek el vasárnap, pedig milyen jó lett volna, ha meglátogatnak.

Sokáig beszélgettünk még lefekvés után Pirkóval, aztán nem kellett álomba ringatni, a fáradtságtól mély álomba zuhantam.

Csendes est, tele titokkal

(Varázslatos este)

1946

Bátyámmal Salgótarjánba költöztem. Egy öreg, kiszolgált inastól bútorozott szobát béreltünk hideg vizes fürdőszobával és konyha használattal, aki ezt örökölte az uraságtól, s aki nyilván Nyugatra menekült. Nem volt nagy választék, örültünk, hogy valahol tető lehet fölöttünk. A komfort hiányzott, de „társbérelőink” is akadtak, akiknek igazán nem örültünk. Ugyanis az éjszakáink vadászattal teltek, mert tele volt a kopott bútorzat és minden poloskával, hetekig tartott, amíg rengeteg küszködés árán megszabadultunk tőlük. Igyekeztünk lakályossá varázsolni az elhanyagolt helyet.

Én a képzőművészeti főiskola helyett állást vállaltam, bátyám pedig tanítói oklevele ellenére az aranyműves mestervizsgáját akarta letenni, mivel ehhez érzett hivatást. Az Acélgyárban kaptam végleges állást, ahol jól fizettek, ráadásul cigarettával egészítették ki a juttatásokat, amit akkor igen jól lehetett értékesíteni. Nagy szükségünk volt a rendszeres keresetre, mivel öcsém még nem szerezte meg a diplomáját, s menekülésünk miatt szüleinknek is mindent előről kellett kezdeniük.

Nem volt könnyű a nagy politikai változások miatt beilleszkedni az új helyzetbe. Munkámat jól végeztem, ezért békén hagytak. Jártam templomba, a Ferencrendi szerzetesek kórusának tagja voltam. Szabadidőmben sokat olvastam, a könyveket az egyházi könyvtárból kaptam. Idézek a naplóból:

Kedden kellemes meglepetés ért, Péter atya kopogott be hozzánk. Apró termetű, fiatal, eleven, feketeszemű szerzetes, aki a templomhoz tartozó kultúrházban a fiatalokkal foglalkozik. A tőle kapott könyvekről váltottunk szót. Elolvastam Zaymustól a Marék parázs, a Lámpást szeretnék gyűjtani és a Beléndeki udvarház c. könyveket. Egyszerű, érdekes, mindennapi történetek. Igazán kedvemre való könyveket választott nekem.

Beszélgés közben észrevette a rajzfüzetemet, erről folyt a szó köztünk. Kért, rajzoljam le őt is.

- Sajnos, erre még nem merek vállalkozni - válaszoltam. Eddig mintákat, terveket rajzoltam, élő témával nem próbálkoztam. Tanulnom kellene, fejleszteni készségeimet. Tudtommal, nyílt egy ingyenes rajztanfolyam. Szeretnék oda bejutni, jelenleg azonban minden időm le van kötve.

Szerdára már zaklatott lelkem végre megnyugodott. Most ismét a régi vidám hangulatban élek. Járok kóruspróbákra. Olyan helyes volt ma Péter atya. Jól érzem magam a kedves ismerős emberek között. Ma botrányosan rossz volt a kórus, csupa fals hang. . . Valahogy semmi se ment jól, annyira, hogy már többször elneveltük magunkat. Később nagyot dobbant a szívem, mikor láttam, hogy „Valaki” bekukkantott az énekkari próbára, Rostár Lacit kereste, vagy ki tudja. . . lehet, hogy csak engem akart látni?

Csütörtökön reggel korán keltem, még munkába menet előtt kitakarítottam. Itt mindig poros minden, és rengeteg pók jön be a lerobbant lakásunkba. De abban az időben nagy szó volt, hogy valaki még ilyen lakáshoz is hozzájusszon.

Délután befutott apukám, holnap valamilyen gyűlésük lesz, addig nálunk marad. Nekem meg vissza kell mennem túlórázni, ezért gyorsan készülődtem. A gyári úton siettem, út közben talákoztam két fiatalemberrel, akiket a Katolikus Akadémiáról ismertem: dr. K. Lajos, és vele jött a barátja, aki az akadémiai estéken még sötétkék kispapi re-

verendát viselt⁶ Csatlakoztak hozzám, Lajos megkérdezte tőlem:

- Remélem, nem javult meg főnöke irányában? (Jól ismeri, micsoda nőcsábász a vén kujon!)
- Hiszen tudhatja, hogy én javíthatatlan vagyok!
- Megint kezdődik a Katolikus Akadémia. Tudná vállalni ismét a gyorsírást? – kérdezte.
- Szívesen – válaszoltam röviden, aztán gyorsan búcsúztam tőlük, mert már úgyszólván késésben voltam; nem érek be időben az irodába.

A találka miatt öt percet késtem.

Egész délután rettegettem, mert főnököm mindig későre hív be túlórázni. . . Olyan kellemetlen sötétben végigmenni a gyártelepen, és én félek egyedül járkalni.

Gyorsan megírtam a leveleket. Ma igen „kedélyes” hangulatban volt „kedves” főnököm. Valamit kijelölt egy szövegben, nekem mellé kellett állnom, hogy lássam, mit jegyzetel. Ahogy ránéztem, megborzogtam: ilyenek lehetnek az ördögök! Félttem tőle. Csak annak örültem, hogy az asszonyok még itt takarítanak a szomszédos irodákban. Várták, hogy készen legyünk, mert még port kell törölniük. Amikor végeztünk, föllélegeztem.

Hazafelé szép látványban volt részem, ami pótolta az irodában töltött kellemetlen perceket. A munkacsarnokok hatalmas üvegfalain keresztül látni lehetett, hogy kéksárga szikrák pattognak, máshol vas izzott a sötét háttérben. . . Egy ablakból a piszkos, homályos üvegen át, izzó, piros-parázs fénye szűrődött ki az udvarra. Zakatoltak a gépek, máshol vasfűrészsivítást.

Fölöttem körben kéken-sötéten borult rám az égbolt, itt-ott halványan pirosuló csillagokkal teleszórva. Elgondolkozva haladtam a Rimamurányi úton hazafelé. . . Az iskola órája háromnegyed nyolcat ütött.

⁶ Sok- évvel később (azzal, aki akkor kispapi ruhát hordott) abban a kisvárosban találkoztam, ahol most lakom. Megnősült.

A Kaszinóban magyar nótákat próbál a gyár fúvószenekara, melynek ütemére meggyorsítom lépteimet.

Távolabb egy tangóharmonikán bús hallgatót játszik valaki.

Mellettem egymásmellé simulva surrannak el a szerelmespárok.

Amott valaki az ablakból szemléli a járókelőket.

Szép csendes az est, tele titokkal, étellel. Nekem is súg valamit, bennem is zsidong valami. Nem tudom meghatározni: mi az? De nem is akarom. A mai szép estét nem rontom el. Úgysem szántam volna rá magam, hogy ilyen későn járkáljak az utcán. *Ezt az estét ez a séta tette széppé, sejtelmessé, ilyen varázslatossá. . .*

Megszálltuk Szlovákiát?⁷

S hogy miért mondom ezt? Mindjárt érthető lesz, ha elolvassák írásomat. Kolléganóm családi körülményei miatt hirtelen elment tőlünk, ezért új munkaerőt alkalmaztunk. Éva került mellém az irodába (kedves, nyugodt természetű, jó irodai gyakorlattal), akit főnököm ajánlott hozzánk. Már ismertük egymást, sorstársak voltunk, ő is egyedül nevelte lányát és fiát. Hamar barátságba kerültünk, gyakran találkoztunk munkaidőn túl is nála, vagy minálunk.

Kolléganóm megismerkedett egy „hazánktól idegenbe szakadt” férfivel, aki Belgiumból rokonainak látogatására érkezett Magyarországra, éppen a szomszédjához. Kedves és csinos kolléganóm tetszett neki, folyton a nyomában járt. Egy Ford Mikrobusszal közlekedett, úgy hajtott vele, mint a szélvész. Néhányszor meghívott bennünket szórakozni. Voltunk Vácon, Deákváron egy éjszakai bárban, meg máshol is.

1968. augusztus 20. Harminchat éve történt. Szórakozni indultunk ünnep előtti szombat délután. Nem gondoltunk arra, hogy hamarosan történelmi eseménynek leszünk résztvevői.

Vili meghívott bennünket, menjünk vele Salgótarjánba, a toronyház éttermébe, vacsorázni. Utána beszélgettünk, táncoltunk a földszinti nagyteremben. Lehetett már 11 óra, mikor hazafelé készülődtünk. Szécsényt elhagyva, határőrök állították le az autót, – igazoltattak.

– Kérem, forduljanak vissza, ezen az úton nem mehetnek tovább. Évával összenéztünk. Talán Vili papírjaival

⁷ 2005. évben a Pro Bono Irodalmi Díj pályázaton: Elismerő oklevelet kaptam a pályázati anyagomért.

van valami baj, – mivel külföldi állampolgár? Nem értettük.

– Miért nem mehetünk haza? – kérdeztük.

– Az út le van zárva! – közölte röviden.

– Gyerekeim várnak; haza kell mennem, megijednek, ha nem leszek otthon.

– Sajnos, nem mondhatok többet. Hiába könyörgöttünk. Azt sem ajánlotta, hogy elinduljunk az Ipolymenti gyalogúton.

Végképp' nem értettük, – annyira különösnek találtuk az egészet. De mit tehattunk volna, visszafordultunk. Vili, a Belga (magunk között így hívtuk) említette: rokonai vannak Szécsényben, szállást kérünk tőlük éjszakára. Arra gondoltunk, hogy onnan hazatelefonálunk, ne izguljanak miattunk.

Bekopogunk éjfél tájban, – álmukból vertük föl a családot, biztosan nagyon örültek a váratlan látogatásunknak! De azért szállást kaptunk. Szerettük volna az otthoniakat tájékoztatni, hol vagyunk, de a telefon süket volt. Miért? Most már igazán nem értettük a helyzetet, szállásadóink sem tudtak bővebb felvilágosítást adni, mert este még jó volt a készülék.

Reggel korán keltünk Évával. Gondoltuk, ha nem lehet autóval közlekedni, Vili ráér, de mi kimegyünk a vasútállomásra, és vonattal indulunk haza. Már elmúlt nyolc óra, az irodában kellene lennünk. Az állomáson nagy körülményesen sikerült telefonvonalat kapni, – csak kivételesen kapcsolták a balassagyarmati Városházát. Főnökünkkel beszéltem.

– Katika! Hol vannak? Megijesztettek, amiért nem találtuk reggel az irodában!

– Mi is megijedtünk éjfél tájban, mikor hazafelé jövet Szécsény után lezárták az útvonalat, nem tudtunk hazamenni. – Elmondtam, hogy jártunk. Tőle tudtuk meg, mi történt: „Bevonultunk Szlovákiába” – közölte némi humorral, – katonai járműveknek tartják fenn az útvonalat!

– Micsoda? – Ezeket hallva, majd' leültem a meglepetéstől.

Kértem, szóljanak haza telefonon, mert a gyerekek biztosan aggódnak miattam. Balassagyarmatra érve az állomásról egyenesen hazamentem. A gyerekek – mivel nyár volt, vakáción otthon voltak mindnyájan – nagy ovációval fogadtak. Megkapták az üzenetet, hogy nemsokára megérkezünk, vonattal, ezért nyugodtak voltak. Este ők sem tudták mire vélni, miért nem mentem haza. Nekik is feltűntek az elmúlt éjjel a katonai menetoszlopok, – ki akartak menni, nézni a tankokat a 22-es fő-útra, – ami közel van a lakásunkhoz.

Kollégámnak, H. Bélának rokonai élnek Szlovákiában, közel a határhoz. Később elmesélte nekünk, hogy látogatása idején félig tréfásan, félig komolyan azzal fogadták őt: „megszálltatok” bennünket!

Kolléganőm ismeretsége a „Belgával” – végül rosszul végződött. Ugyanis Vilinek vissza kellett utaznia Belgiumba. Éva viszont nagyon megtetszett neki, meghívta, menjen ki vele, nézze meg, milyen helyen lakik. Éva sokat rágódott rajta, elfogadja-e a meghívását két hónapi ismeretség után, végül beleegyezett. Arra gondolt, hogy jót tesz egy kis kikapcsolódás, világot látni, úgymint hamar visszajön. Szabadságot kért, kiváltotta útlevelét (akkortájt nem volt könnyű feladat).

Telt-múlt az idő, csak akkor kaptam tőle egy képeslapot, mikor már itthon kellett volna lennie. Kusza írással néhány sor volt rajta, látszott, hogy sietve vetették papírra. A szöveg viszont nekem nem tetszett. Úgy vettem észre, mintha valamit akart volna, de azt nem merte leírni. Nemsokára beigazolódott aggodalmam.

A hivatalban fölkeresett egy rendőrtiszt, érdeklődni kolléganőm iránt.

– Lejárt a vízuma – közölte. Érdeklődött, mit tudunk róla, küldött-e értesítést a munkahelyére? Aztán megkér-

dezte tőlem, nem volt-e szándékában disszidálni? Kérem, mondja meg, mert ilyenkor arra lehet következtetni.

Abban az időben nagyon figyelték (s nagy bűnnek számított), ha valaki külföldre távozott és elfelejtett visszajönni!

Kaptam az alkalmon, elmondtam aggodalmamat. Megmutattam a képeslapot, amelynek utolsó mondata most világosodott meg előttem! Azt viszont nyugodtan állítottam, hogy biztosan haza akar jönni, hiszen középiskolás lányával él együtt, akit nem hagyyna itthon szó nélkül, s az a gyanúm, hogy féltékeny udvarlója nem engedi hazajönni!

Nem kellett sokáig várnunk, amikor megtudtam, mi történt valójában. Rövid üzenetet kaptam, hogy szökve menekült haza. Fél, hogy utána jön a Belga, ezért egyenesen Esztergomba utazott barátnőjéhez. Arra kért, ha megjelenne nálam, ne áruljam el, hol van, tagadjam le azt is, hogy hazajött.

Néhány nap múlva hajnalban csöngetésre ébredek. Kinyézek az ablak kémlelőjén, – Vili köszönt rám. Látszott rajta, hogy nagyon ideges. Azonnal Éva után érdeklődött.

– Nincs nálatok? – se őt, sem a lányát nem találtam otthon. Igazán tudni akarom, mi van vele, hol van? – nagyon fontos nekem!

– Sajnálom Vili! – igyekeztem meggyőzni. – Nincs nálunk, arról se tudok, hazajött-e. Együtt utaztatok el, – én attól az időtől nem is láttam. (S ezt nyugodtan mondhatom, mert így igaz.)

Továbbfaggatott.

– Beszéltem nekem egy barátnőjéről, aki Esztergomban lakik. – Meg tudnád adni a címét?

Nem volt nehéz válaszolnom, azt én se tudtam. Feldűltan távozott, biztos voltam benne, hogy utána megy.

Egy hét múlva telefonon hívott Éva. Valóban megjelent Esztergomban, de barátnője letagadta, hogy valamit is tudna róla. Hosszú vitájuk volt, miközben Éva rettegett, nehogy berontson a szobába. Utána hívott telefonon, hogy

beszélni szeretne velem. Javasolta: félúton, a váci rév túloldalán, a Pokolcsárdában találkozunk.

A megbeszélt időben ott voltam, Éva a lányával várt rám sötét napszemüvegben, a tikkasztó nyárestén – fején vékony selyemsállal. Örömmel üdvözöltük egymást, de megijedtem, mikor megláttam közlőrl. Az álca ellenére még mindig jól kivehető kék foltok éktelenkedtek bájos arcán. Aztán a terített asztal mellett, miközben finom vacsorát rendeltünk, – elmesélte rémtörténetét. Kellemes nyári este volt, egy vakációzó egyetemista pincérkedett, aki udvariasan leste minden kívánságunkat. A finom étel után pezsgőt bontottunk a viszontlátást- és „szerencsés” visszatérését megünnepelni.

Röviden vázolva az eseményeket, elmondta, hogy hamar kisült gavallérja beteges féltékenysége. Bárhová mentek, árgus szemmel figyelte minden lépését, mozdulatát. Ha üzletbe mentek vagy étterembe, akár séta közben, szinte remegett, ha Éva bárhová nézett. Lassan szinte nem is mert senkire nézni, különben jelenetet rendezett. Hazatérve gorombán bánt vele, megverte, s annak nyomai látشانak rajta most is. Ha elment valahová, bezárta őt. Nem engedte hazajönni, leveleit cenzúrázta, azért nem tudta velem közölni, milyen bajba keveredett. A követségre együtt mentek, ott se tudott segítséget kérni. Félt tőle.

Végül meg kellett szöknie. Egyszer, amikor Vili elment otthonról, átmászott a magas kökerítésen, ami körülvette udvarlója birodalmát, majd fölkereste az elég távol lakó – egyetlen szomszédot, aki sejtette, milyen helyzetben van. Ő segített neki, hogy megszabaduljon „kedves” vendéglátójától.

– Így végződött a kellemesnek ígérkező nyári vakációm – mondta Éva – kész krimi az egész külföldi utazásom. Ezért döntöttem úgy, hogy lányommal együtt végleg Esztergomban maradok.

Ott vállalt állást. Sajnáltam, hogy meg kellett válnom kolléganőmtől, akivel megértettük egymást a hivatalban,

akihez szoros barátság fűzött, s ezután már a nagy távolság miatt csak ritkán látogathattuk egymást.

Arról a bizonyos történelmi augusztus 20-áról mindig eszembe jut barátnőm rémtörténete.

(A történetet 2004-ben írtam le.)

Gyógyszerek dicsérete

2004

– Hogy van?

– Köszönöm érdeklődését! – Fájnak a térdeim, egyik fülemre alig hallok, jobb szememet hamarosan, a balt kicsit később operálni kell, bokáim bedagadva attól a gyógyszer-től, amit a hirtelen magasba szökött vérnyomásom miatt rám erőltettek, na meg ugyanettől a hajam is csomókban hull. . . Különben – ismeri már az elméletemet: – Köszönöm érdeklődését! Én akkor is jól vagyok, ha nem vagyok jól.

Nos, az úgy történt, hogy már évek óta szenvedek csöndesen, mert mindkét térdem duplájára dagadt. Persze, nem a megkímélt, kényelmes életem az okozója. Eleinte hol az egyik, fölváltva a másikkal elkezdett fájni, aztán úgy is volt, hogy egyszerre mindkettő lerobbant, alig bírtam menni. Kenegtettem, kipróbáltam többféle gyógyírt, nem sokat segített rajtam. Ha szóba került, csak legyintettem. Semmi az egész! Csak azért nem sántítok, mert nem tudom, melyikre kellene. . .

Annak is már több éve, hogy fölkerestem előbb az ortopédiai-, majd reumatológiai szakrendelést, itt is, ott is fölirtak két-két gyógyszert. Utóbbi helyen rendeltek vagy háromféle elektromos kezelést és gyógytornát, száraz- és víz alatti masszázst. Az összes közül csak a természetes gyógymódoknak örültem, mert a gyógyszerektől ódzkodom, és szedésük csak végső megoldásként jöhet szóba nálam. De most már nem válogathattam.

Szedtem a piros- sárga meg barna, és ki tudja milyen színű tablettákat, kapszulákat. De csak két napig, mert

már első napon kezdtem viszketni, vakarózni, majd észre vettem, hogy tele vagyok kis vörös kiütésekkel, hólyagokkal, pörsenésekkel, szemeim is duzzadtak, mintha mind a négyfelének valamennyi káros mellékhatása kiütkezött volna rajtam. . .

Ennek fele se tréfa! De mit tegyek? Ha valami gondom adódik az egészségem körül, biztos, hogy hétvégén történik. Mint most is, péntek délután. Nem szívesen akartam fölkeresni az ügyeletet, inkább egy emelettel följebb lakó orvos-szomszédomat kértem, nézze át a gyógyszereimet, melyik árthat nekem ennyire? Végignéztet előbb engem, aztán sorra a gyógyszereimet.

– Ezek közül akár három is okozhat ilyen panaszokat.

Ez igen! Gondoltam, de ki is nyilvánítottam a véleményemet. – Ezek a jó gyógyszerek! Kiírják, beszéd belőlük valaki néhányat, aztán a mellékhatások miatt abba kell hagyni. Korszerű gyógyítási módszer! – mormogtam elégedetlenül.

– Nem ajánlom, hogy egyelőre bármelyiket is beszédjed, mert csak a bőrgyógyászaton, hosszadalmas vizsgálatokkal lehet megállapítani, melyik okozhatja a kiütéseket. Majd receptre írta az ellenszereket, lelkemre kötötte, hogy szedjem szorgalmasan. Így tettem, ezért lassan kezdtek múlni rólam a foltok. . .

A bőrgyógyászaton jelentkeztem, de azt mondták, hogy hosszú időt vesz igénybe a kivizsgálás, amelyre naponta kell eljárni.

– Köszönöm, inkább nem kérek belőle.

Viszont a kezelésekre szorgalmasan eljártam, mert tudtam, ha nem történik valami csoda, örökre lesántulok. A masszáz és lábtorna kimondottan jót tett, azon kívül természetes alapanyagú gyógykenőcsöket használtam. De mindez nekem már kevés volt. Néha ugyan rövid időközökben kicsit enyhültek a fájdalmak, de máskor kegyetlenül fájtak a térdeim, már alig bírtam lemenni a lépcsőn.

Épp akkor történt, megint egy pénteki napon – mi-
kor nem rendelt a szakorvos – hogy rettenetes fájdalmat
éreztem mindkét térdemnél, alig tudtam vánszorogni. Meg-
beszéltem a kezelést végző asszisztensekkel, hogy én nem
merem igénybe venni az elektromos gyógymódot, úgy érez-
tem, attól romlik az állapotom. Ebben maradtunk, és csak
a masszázst és lábtornát kértem. Látták rajtam, hogy na-
gyon szenvedek, pedig erősen fájdalomtűrő vagyok, de ezt
már nem bírtam elviselni, még a könnyeim is potyogtak.

Fölkerestem a közeli kórházi osztály főorvosát, akivel
barátságban vagyok, tőle kértem tanácsot és segítséget.
Szerencsémre ügyeletes volt, bent találtam.

Ránéz a térdeimre.

– Oh, te szegény! Nagyon rosszul néz ki a térded. – Kér-
tem, hogy valakivel adassa be nekem azt az injekciót, amit
korábban egyszer-kétszer már kaptam (amitől hosszabb
időre elmúlt a fájdalom.)

Ez annyira speciális injekció, hogy kevesen értenek a
beadásához, a sebészek vagy ortopédusok értenek hozzá.
Különbén csak kivételesen adagolják a mellékhatások mi-
att.

– Tudom, már a sebészeten kerestem az orvost, aki ko-
rábban segített rajtam. Bármilyen fájdalomtűrő vagyok,
nem bírom tovább!

Körbetelefonált a kórházban, de péntek délután lévén,
mindenütt csak ügyeleteseket talált. Azonban az ortopé-
dián még bent volt a helyettes orvos, akivel megbeszélte,
hogy fogad engem.

Persze, ő is elismételte, hogy nem szívesen teszi... De
milyen ez a gyógyszer? S van-e olyan, amelynek nincs
mellékhatása? Ennek csupán csak egyféle „csekélység, az,
hogy rombolja immun-rendszert!” Tehát csuda jó gyógy-
szer! De legalább egy hónapra szünteti a fájdalmat, ami
számomra nagyon fontos!

– Én már semmit se bánok – válaszoltam – csak a fájdal-
maim szűnjenek. Receptre fölírta, elsántikáltam a közeli

patikába kiváltani, vissza, aztán beadta, és egy teljes hónapig valóban szüneteltek a fájdalmaim, ami szinte már hihetetlen volt nekem!

Közben megint csak a kenőcseimet alkalmaztam, de sajnos, megint előjöttek előbb csak kisebb fájdalmak. Eszténként mindkét térdemre dunsztkötést alkalmaztam, s nyári szünidőben, mikor kedves unokáim is nálam vannak, együtt neveltünk a látványon. Aztán lassan megint előről kezdődött minden. Egyre jobban fáj a lábam, a bokám, majd a karom és a vállam. . . És csendesesen szenvedtem, mint Kormi cicánk elmúlása előtti időben. . . Ha kérdeztek, hogy vagy? Mindig rámondtam: Különben teljesen jól vagyok!

Kedves ismerősöm említette, hogy gyógyfürdőbe jár beutalóval. A kezeléseket tetszés szerint veheti igénybe. Elhatároztam, hogy én is megpróbálom. Nekem is fölírtak száraz- és víz alatti masszázst, meg fürdést. Nagyon örültem, végre talán rajtam is segíteni fog egy ilyen kúra.

Amint rendezni tudtam itthoni körülményeimet, megkezdtem a fürdő-kúrát és reméltem, hogy segíteni fog. Itthonról teljes fürdő-fölszereléssel, tizóraival-teával fölpackolva mentem, egyenesen a gyógyfürdőbe. Persze, mire 80 km buszozás – a fővárosban metró, földalatti, s mi egyéb jármű igénybevétele – hosszú időt vett igénybe. Ott meg mindenütt, a pénztárnál, a masszázssok előtt, majd a szabadfürdő bejáratánál kígyózó sorokat kellett kivárnom. Volt olyan eset, hogy mire végre odaértem, már délután három óra volt.

Azonban mindent pótolta a szabadban, a kellemes melegvízben lubickolás és pihenés. Eleinte nem figyeltem, mi minden található a fürdő területén. Örömmel vettem az élményfürdő adta lehetőséget, a különféle hőmérsékletű medencéket. Áprilisban még három órát lehetett tartózkodni kint a medencéknél. Én úgy éreztem, nekem elég másfél-két óra is. Mindig hamarabb befejeztem. Néha nem jöttem haza, lányomnál aludtam, és másnap onnan men-

tem a fürdőbe, majd egyenesen haza, így megszabadultam egy-egy hosszabb utazástól. Mindig nagyon jól éreztem magam a fürdők után. A fájdalmaim kezdtek elmúlni mindenféle gyógyszerek, kenőcsök nélkül is, csupán a vízbenmozgástól.

Örömöm nem tartott sokáig. Mikor ötödik alkalommal jelentkeztem a fürdőben, kiváltottam, befizettem mindent, amit kellett, majd leülök, és várok a víz alatti masszázusra. Sokan voltak, olvastam. Egyszerre kellemetlen érzésem támadt. . . Mintha rosszul lennék. . . Én nem szoktam rosszul lenni. Én vagyok, aki mindent kibírok, a híres fájdalomtűrő képességemmel. . . De most leizzadtam, és valamilyen furcsa szív körüli nyomást éreztem a mellkasomban. „A szívvel játszani, jaj, nem szabad. . .” – jutott eszembe. Előbb elhessegettem magamtól, hátha csak képzelődöm, majd elmúlik. De nem akart elmúlni, nem merem igénybe venni a kezeléseket. Megkérdeztem a folyosón üldögélő hölgyet, aki a sorszámokat osztogatja, mi a teendő ilyenkor? Azt mondja: Ha nem veszem igénybe a kezeléseket, ráírják a lapomra, s majd később fölhasználhatom. Azt tettem.

A folyosón szomorúan ballagtam a váróterem felé, az orvosi rendelő előtt haladtam el. Senki se várok, gondoltam: bekopogok. Fiatal nőorvos volt bent egyedül. Elmondtam, mit érzek, tanácsot kértem tőle, hogy legalább a szabadfürdőt igénybe vehetném-e? – Szó se lehet róla, volt a válasza. Tessék leülni, pihenni, de legjobb lenne minél előbb lefeküdni. Ha tovább tart a rosszullet, mentőt hívnak. Most ijedtem meg igazán!

Leültem a váróban, a falon észrevettem egy telefont, gondoltam, fölhívom a hazaszámláló kártyám segítségével lányomat, aki nem messze innen dolgozik egy klinikán. Legszívesebben oda mennék, hogy legalább megvizsgáljanak. De hát mi is lenne, ha minden simán menne! A telefonhoz nem jó a pénzérme, sem az én kártyám.

A várócsarnokból nyíló értékmegőrzőben unatkozott egy hölgy, gondoltam, megkérem, hátha megenged egy telefont az asztalán fekvő készülékről. Kedves volt, készséggel segített: Igaz, innen nem szabad vendégeknek telefonálni, mondta, de szívesen megteszi, ha megadom a számot. Úgy lett. A klinikán azonban a lányomat nem találtak. Elmondta, hogy ki és miért keresi, megígérték, hogy fölkeresik hollétét, s visszahívják a számot, s lelkére kötötték a hölgynek, hogy figyelmeztessen: addig is feküdjek le! Ott voltam az ablaknál, mindent hallottam, mégjobban ráijesztettek! Már azt hittem, hogy valóban nagybeteg vagyok!

Nemsokára kapjuk az üzenetet, hogy lányom elindult értem, mindjárt itt lesz. Megköszöntem a segítségét. Nemsokára jött a lányom, és együtt hagytuk el a fürdő épületét. A klinikán megvizsgáltak, EKG-t készítettek (eredmény olyan jó, azt mondták, mindenki örülne hasonló eredménynek)! De sajnós, a vérnyomásmérőnél más volt a helyzet. Bizony túlszaladt a normális mértéken. Mint utólag magam is rájöttem, az okozta a bajt, hogy a melegvíz, na meg a víz alatti erős vízsugár emelte meg a vérnyomásomat: 20 percet ajánlanak, de én későn vettem észre a felhívást. A beutalót adó főorvos sem közölt erről semmit. Három óra a megengedett idő, ami helyett én csupán 1½-2 órát vettem igénybe, s arra gondoltam, hogy a szabadban levő medencék vize nem árthat.

Még egy napot ott töltöttem a lányomnál, másnap vele mentem be a klinikára, ahol teljes vérképet vettek. Kaptam egy vérnyomásmérőt, hogy azzal folyamatosan mérjem (és jegyezzem fel) a vérnyomásomat, s ezekkel felszerelve utaztam haza, s itthon kedves ismerős doktornőt kértem meg, adjon tanácsot a bajaimra. Persze, itt se úsztam meg, itt is volt EKG, meg vérvétel, egy borítékban kaptam néhány napra gyógyszert. . . Aztán hozott másíkfélét, egy teljes dobozzal. Szándékosan nem néztem meg a mellékhatásokat, hogy ne legyen előítéletem. Azonban egy hét se telt el, fé-

sülködéskor csomókban jött ki a hajam, mindkét bokám bedagadt, alig fér már be abba a szandálba, amelyiket tavaly bekapcsolva is lerúghattam volna a lábamról. Ezért elővettem a gyógyszer-dobozból a hosszú leírást, melynek mindkét oldalán legalább 70 cm hosszúságban olvastam a mellékhatásokat. Még jó, hogy csak a hajam hullik és dagadnak a lábaim, mert a hányás, hascsikarás (de ez is volt közben, csak nem tudtam, mitől) eszméletvesztés, ájulás eddig elmaradt. . .

Hirtelen eszembe jutott az a kabarészám, amikor a beteg orvoshoz fordul.

– Mi a panasz?

– Doktor Úr! Állandóan *viszket a hátam*, már nem bírom tovább tűrni. Segítsen rajtam.

Fölír neki egy bizonyos gyógyszert.

Otthon föllélegzik, mikor néhány nap múlva már nem viszket a háta, de lesántul.

Megy az orvoshoz. Kap egy receptet. Elmúlik a lábfájás, de meggörbül a dereka. Orvoshoz megy.

– Doktor Úr! Alig bírok járni, fáj a derekam, nem bírok kiegyenesedni.

Kap egy újabb gyógyszert. – Ettől megszűnik a fájdalma, s ki tud egyenesedni, csak pontosan szedje be a pirulákat.

Eltelik egy hét. Javul a derékfájása, de fésülködéskor marokszámra hull a haja. Belenéz a tükörbe: már kopaszodik.

Rohan az orvoshoz. – Doktor úr, nézzen rám. Már mondanía sem kell, mert látja, mi a baj. Újabb receptre kenőcsöt és folyadékot írnak neki. Hála legyen az Istennek! Kezdett kinőni a haja, de a kenceficétől allergiás köhögési rohamok kínozzák.

Meglátják az orvosi váróban, most már félnek a panaszaitól. A gyógyszertől, kinő a haja, de most is állandóan köhög. . . S ez így megy tovább, mert a kenceficéktől allergiás tünetei jelentkeznek.

Erre újabb gyógymódokat ajánlanak a rendelőben, más gyógyszert kap.

Mikor újabban megjelenik a rendelésen, az orvos és a nővér ijedten várja, mert látják, hogy betegük vidám, szinte nem bír magával jókedvében. Arra gondoltak, talán megbuggyant az agya.

– Doktor Úr! Köszönöm, hogy meggyógyított – újságolja – *már csak a hátam viszket!*

Ehhez hasonló történetet – egy kabaréban hallottam, de nekem a gyógyszerekről mindig eszembe jut. Csak azt nem értem, hogyan engedélyezhetik addig a gyógyszerek forgalmazását, amíg bármilyen mellékhatásuk van?!

Én is félve említettem az orvosnak a tapasztalataimat, s kérdeztem, meddig kell még szednem a gyógyszert? Az volt a válasza, hogy életfogytiglan. . . Holott a tájékoztató füzetben, amit tőle kaptam, az volt írva, hogy ha eléri valaki a normális vérnyomás értéket, akkor lassanként abba lehet hagyni, és életmód változtatással kell folytatni a terápiát. Amit én már közben meg is kezdtem.

Nos, elhatároztam, hogy a második doboz tartalmát még elfogyasztom – nehogy kárba vesszenek a drága tabletták – de visszatérek a korábban adott pirulákhoz, ami nem jár ekkora szörnyűségekkel, hiszen a vérnyomásom nem szervi eredetű, hanem valami más (a melegvíz túlzott adagolása) okozta. Majdnem úgy jártam, mint a kabaréban a páciens, mert velem is nem várt dolgok történtek a különféle gyógyszerektől, nem egyszer kellett ügyeletre mennem, s utazás közben azt hittem, megfulladok az egyik újfajta piruláktól.

Ezért vannak tele a várótermek, ezért van az országban az a rengeteg beteg és betegség. Egyik bajt orvosolják, a gyógyszerrel újabb betegséget adagolnak az emberekbe.

Nekem már az is sérti a fülemet, ha valaki orvoshoz fordul bármilyen gondjával, és ott azonnal BETEGNEK titulálja!

Én többé már nem megyek ahhoz az orvoshoz, aki egyszer velem ezt tette. Téli fáradtsággal, valami kisebb gondal fordultam hozzá, s azt diktálta az asszisztensének: Megjelent nálam XY sápadt nőbeteg (!). . . Nos, én embernek, nőnek érzem magam, nem nőbetegnek!

Legtöbb rendelőben csak megkérdezik, mit írjunk föl? S máris készül a recept. Akár csak a szatócsboltban a pult túloldalán:

– Mit kér?

– Kenyeret és füstölt-sajtot, – s máris csomagolják!

Mikor ezeket írásban rögzítem, – megkövetem, és bocsánatot kérek azoktól az orvosoktól, akik nem így tesznek, hanem a teljes embert látják, és vizsgálják, s netán kikérdezik a hozzájuk fordulókat, amiből következtethetnek, hogy mi okozza a bajukat? Sokszor – kezdetben – talán elég volna néhány szó, együttérzés, ami gyógyírként hatna, s gyógyszer nélkül is gyógyulna az ember!

E kis elmélkedés után folytatom a fürdőkúrám, ami nagyon jót tesz nekem. Most, ha megkérdezik tőlem. . .

– Hogy vagy? – Eggyel kevesebb a felsorolás. Már csak ez kopott el, vagy az fáj bennem. Különben – köszönöm – egészen jól vagyok!

A pesszimista barátnőm⁸

Olyan régen ismerjük egymást, hogy leírni is sok, félévszázada, – mióta a városba költöztem. Ráadásul negyedszázada ő is, én is egyazon házban lakunk. Különleges embertípus. Mindig van valami baja, és állandóan, mindenkinek panaszkodik. Ma is találkoztunk az utcán, én siettem – volna, de szokása szerint rákezdet panaszáradatára.

– Tudod, hogy vasárnap 41 fokos lázam volt, majd' meghaltam, de senki se nyitotta rám az ajtót. . .

– Miért nem hívtál telefonon, ha beteg vagy, átmentem volna hozzád. (Nemrég' még letagadta, hogy van telefonja. Nem értettük miért? Ki tudhatja?)

Kérdésemre nincs válasz. Sietnék, de nem zavartatja magát, folytatja a panaszait.

– Képzeld, elfertőztem a lábam, de én olyan szerencsétlen vagyok, nem kaphatok injekciót még foghúzásnál se, mert elvérzem. Persze: már azt is mondta, hogy lábán a seb sosem gyógyul be. . .

El van törve a gerincem! (Ettől függetlenül nyugodtan járkál a városban. . .)

Megint indultam volna, de még mindig beszél, és meg kellett hallgatnom mindent, amit már százszor elmondott, nemcsak nekem, de mindenkinek, akivel találkozott.

Ő meghalhat, mert senki sem néz rá. . . Neki olyan magas a vérnyomása, mint senki másnak. . . Neki fáj a gyomra. . . Neki fáj a hasa. . . Zsákszámra szedi a gyógyszereket, s talán éppen attól beteg, azok mellékhatása

⁸Megjelent: a BJA – LYRA Nyári Irodalmi Antológia (Pápa) – 2005. augusztusi számában.

okozza a gyomor-, has- vagy epefájdalmait. Neki mindig van valami baja, de az mindig súlyosabb, mint a másé, talán még annál is súlyosabb, mint azé, aki már belehalt ugyanabba a betegségbe.

(Erről eszembe jut, ugyanezt elmondhatom első férjemről is. Úgy látszik, nem egyedül ő szeret betegnek lenni, szeret szenvedni, s mindig erről beszélni, hogy sajnálják. Mert kedves párom – férfi létére – még a szülési fájdalmakat is átélte. . . Egyszer azzal jött haza, hogy kórházba került a kollégája, az irodából egyenesen műtőbe vitték. Kioperálták a veseköveit. Az én párom a következő este fájdalmas arccal, hasát fogva és összegörnyedve járkál, nagyokat nyög. Megkérdeztem tőle, mi baja? Azt válaszolta: Dió nagyságú veseköveket „szültem!”)

Visszatérve barátnőmhöz: A lakása nem olyan lakás, mint a nagy házban az alatta és fölötte levő, ugyanolyan lakás. Neki bepárásodik az ablaka, ha főz (mindenütt a házban, akinek nincs elszívó-berendezése, de neki jobban!)

Az ő lakása nemtudomhány cm²-rel kisebb, mint a szomszédjának ugyanolyan méretű lakása. . . Egyedül él, de nem fér el benne. Mások azonos méretű lakásukat kényelmesen rendezik be, persze nem zsúfolnak be annyi dobozt, kosarat, s mindenfélét, padlótól plafonig, amit nélkülözni tudna.

Mert ő olyan szerencsétlen, mert neki semmi se sikerül, mert neki. . . Nem sorolom, mert neki állandóan, mindig mindennel, és mindenkivel baja van.

Szinte lehúzza a képekről a szenteket, de ádáz gyűlölettel viseltetik embertársai iránt. Szomszédjával veszekszik, mert az erkélyüket elválasztó üvegfalra virágot futtat föl (ugyanis arról bogarak fognak átmászni hozzá)! Még haza se ér a templomból, már út közben rákezd.

– Szomszédom becsengetett hozzám. Képzeld – haragosan kérdezte: miért nem nyitok ajtót azonnal? Különben éppen neki az a szokása, hogy senkit nem enged be addig, amíg legalább ötször meg nem kérdezi: – Ki az? Viszont ő,

csöngetés, kopogás nélkül, zajtalanul benyit az ajtón, és mint egy szellem, csendesen megszólal a hátam mögött. . . Ilyenkor a frász jön rám!

A hozzá szociális alapon kirendelt takarító nem végez jó munkát. Mindig korán otthagyja. – Ugyanaz, aki máshol rendesen elvégzi a feladatát.

Nála (de csak nála!) a melegvíz nem jön azonnal (máshol se, mert elromlott a ház melegvíz-kerengető-szivattyúja. . .), de nála még tovább kell várni a melegvízre, mint máshol! – panaszolja, holott megtudtam, hogy leplombáltatta, nem is használ melegvizet, – mondta akkor. Aztán mikor fodrász járt nála, aki kinyitotta a melegvíz-csapot, és csodák-csodája! – melegvíz folyt belőle. . .

A ház közös-költsége, a fűtés díja neki rosszul van elszámolva, mert „Ő” is kiszámolta, s azzal nem egyezik. . . Neki a házmegbízott semmit sem tesz, amit tőle kér. . .

Neki a szerelő elrontotta a televízióját (talán még az első (!) televíziók közül valót), amikor panaszkodott, hogy rossz az antennája. . .

Bejárati ajtaját mindig gondosan bezárja, mert állítólag hozzá szinte minden éjszaka becsönget valaki, vagy az ajtózárral babrál. . .

Legutóbb azzal állít meg: – Képzeld, mi történt! Beállít hozzám egy rossz kinézetű férfi.

– Hogyhogy? Hisz’ mindig zárva tartod az ajtód, hogy jutott be?

– Most nyitva volt. Bejön, nem köszön, csak látom, hogy a sliccével babrál, aztán kezdi lehúzni. . . – Mit csinál? – kérdeztem, de ő tovább vetkőzik.

– És te mit tettél addig, amíg ő a nadrágját húzgálta?

– Imádkoztam! – válaszolta.

– Nem ismered azt a mondást, hogy segíts magadon, megsegít az Isten? Miért nem fogtál meg valamit, s vágtd hozzá? Vagy fölvetted volna a telefont.

– Féltem.

Én meg elképzeltem a jelenetet (ha egyáltalában igaz volt, mert abban sosem lehetünk biztosak). Talán csak kitalálta, vagy álmodta, mégis elmondta minden ismerősének, akivel találkozott, hogy sajnálják.

Neki mindig ellopják a pénztárcáját. Nemrég' amikor a házhoz hívott fodrász elkészült a hajával, s fizetnie kellett volna, azt mondta: nincs meg a pénztárcája. A fodrász tőle hozzám jött, nemsokára ő is benyit az ajtón. Azzal kezdi a fodrászhoz fordulva: Nézd meg a szatyrodban, hátha benne van a pénztárcám! Összenézünk. Ő meg kezébe veszi, és elkezd kutatni a más táskájában. . .

- Csak nem gondolja, hogy én vettem el? - kérdezte megdöbbenve a fodrász, és készségesen kiüríti a táská tartalmát. Ajánlottuk neki, keresse otthon, biztosan megtalálja. Barátnőm elmegy. A kedves fiatal nő elkészült a hajammal, megkért, menjek vele, szeretné tudni, megtalálta-e a pénztárcát; ő ezek után többé nem megy egyedül hozzá. Elkísérem. Megkérdi tőle: - M néni, megtalálta a pénztárcáját?

- Nem!

- Hol lehet?

- Nem tudom.

- Mennyi pénz volt benne?

- 140.000 Ft. - mondja tétován.

- Miért tartasz annyi pénzt itthon? - hüledezem a nagy összeg hallatán. - Nem tévedsz? - Gondolkodik, majd azt mondja, hogy 14.000 forintja veszett el. (Ki tud rajta eligazodni?) Másnap ismét becsengettünk megkérdezni, megvan-e már a pénze?

- Igen, megvan, az otthonkám mély zsebében találtam meg. (Azt is említette, hogy vásárolni volt délelőtt.) Végre! De ezzel még nincs vége! Következő nap megint azt állítja, most már nekem: Nincs meg a pénzem. Hogyhogy? Tegnap azt mondtad, megvan. Igen, de csak a pénztárcám, a pénz nem volt benne. . . Ki érti ezt?

– Senki rám nem nyitja az ajtót! – siránkozik. (És még ezen csodálkozik?) Ő az, aki szenved, mindig szenved, akkor is, ha nem kellene, ha nincs oka a szenvedésre. De miért? Jó neki, ha sajnálják? De éppen azért, mert már mindenki ismeri, elkerülik őt még az utcán is, mert megállíthatatlanul panaszkodik, állandóan, ugyanazokat ismételve. . .

Egy alkalommal beszélgetés közben megkérdeztem tőle: Miért panaszkodsz mindig? – azzal nem segítesz magadon.

– Tudod, régen ismersz, nem voltam mindig ilyen.

– Kedves barátnőm! – hirtelen nevetve mondtam neki: – Te fiatal korodban is ilyen voltál.

Ő is elnevette magát. – Igazán? (Talán életében most először volt őszinte.)

De azért a napokban ismét megjelent nálam, különleges történetet adott elő.

– Hiába tiltották ki a kamionokat a főútról, éjjel elment egy a ház előtt. Nem fogod elhinni, mi történt a lakásban. (Valóban hihetetlen volt, amit hallottam tőle.) Arra ébredtek, hogy a nagy asztalom összedőlt. A rengeteg holmi, ami rajta volt (képek, gyertyák, meg számtalan apróság), mind lezuhant a földre.

– Nem lehet, hogy szüette a régi asztalt, s most jött el az ideje, hogy összeroskadjon? – kérdeztem tőle.

– Az lehetetlen. Olyan erős, még szüleimtől örököltem. De az csak az egyik. A nagy hűtőszekrényem is megmozdult, s mikor kinyitottam, az üvegeket tartó fém kiesett belőle, az összes üveggel együtt.

Mindez olyan hihetetlen, hogy szóhoz se jutottam. De ő folytatta.

– Ahogy kimentem az előszobába, a bejárati ajtó padlóját besüppedve találtam. Mit csináljak? Nekem senkim sincs. Hová kell fordulni a bajokkal?

– Mindez nagy gond, de ilyen dolgok csak akkor történhetnek, ha földrengés van, netán – próbáltam humorosra fordítani a dolgot: szellemek jártak nálad? Ugyanis egy ka-

miontól nem mozdul meg még a padló is. A kamion miatt a rendőrséghez lehet fordulni, de a besüppedt padló már valami komoly műszaki hibát takarhat, pedig ez a ház igazán erős. Szinte hihetetlen, amit mondtál.

Rettenetesen kiborult, hogy rajta senki nem segít. De mit lehet ilyenkor tenni?

– Tudod mit? Írd le a panaszodat, és dobd be a közös képviselő postaládájába. Ha tényleg besüppedt a padló, akkor azt egy műszaki szakembernek kell látnia. Arra kért: Írjam meg helyette a levelet, mert nincs itt a szemüvege. Leírtam a nevében, de jeleztem, hogy engem kért meg a közvetítésre, és odaadtam neki.

Aztán két nap múlva, mikor találkoztam vele, megkérdeztem, hogy mit szólt hozzá a közös képviselő. Válasza az volt: Nem dobtam be a levelet.

Csak azért írtam le ezeket, mert egy közös ismerősünk, aki őt kislánykorától ismeri, mondta, hogy egyetlen gyerek lévén, amíg mások kiflit vagy zsemlyét vittek magukkal az iskolába tízóráira, addig őt cukrász-süteményekkel etették és pátyolgatták, mint egy porcelánbabát. Meglátszik az eredménye! Úgy nőtt fel, hogy körülötte forgott minden, és felnőve már csak magára számíthat. Nem nevelték az életre, s most az élettől kapja a pofonokat. Segíteni sem lehet neki, mert ha valaki jót ajánl vagy tenne vele, azonnal azt válaszolja, hogy azt nem lehet, neki nem jó, mert. . . Mivel nála minden másképpen megy, mint általában másoknál. Járja szorgalmasan az egyházi rendezvényeket, a templomban lehúzza a keresztről Jézuskrisztust, de csak színleg istenhívő, nem lakik benne az Isten. Önmaga semmit sem tesz saját boldogulásáért, s ezért szerencsétlenné, áldozatnak érzi magát az életben, s nem úgy viselkedik, mint ahogyan egy istenhívő emberhez illenék.

Hol tanulhatok tovább?

Lányom 1.

1968

Katica lányom válaszút előtt állt. Elvégezte az általános iskola 8. osztályát, döntenünk kellett, hol tanuljon tovább? Nem volt olyan határozott elképzelése a jövőjére vonatkozóan, mint bátyjának. Találgattuk, mi lenne a helyes? Fölvettem a gondolatot, volna-e kedve egészségügyi pályához? A városban ezerágyas kórház és több egészségügyi intézmény működik, és éppen abban az évben nyílt meg az egészségügyi szakközépiskola.

Érdeklődésemre megtudtam: Aki itt sikeresen leérett-ségzik, utána részt vehet felsőfokú képzésen: Ha védőnő akar lenni, mehet főiskolára, ha orvosi pályát választ, akkor egyetemen folytathatja tanulmányait.

Megbarátkozott a gondolattal, ráadásul legjobb barát-nője is kedvet érzett hozzá, ezért eldölt, hol tanul tovább. Beiratkozott az első évfolyamra, mely egyben az iskola kezdetének első éve volt, úgy, hogy még bizonyos iskolai szakkönyveik hiányoztak. Anatómiát, és más egészségügyi szaktárgyakat a nehéz, egyetemi könyvekből kellett tanulniuk. Az egyes szaktárgyak oktatóit a jó hírnevű helyi kórház legkiválóbb szakorvosai közül jelölték ki.

Katica együtt járt általános iskolába Anicával, akihez szoros barátság fűzte. Általában nálunk tanultak a külön lányszobában. Nehéz volt hozzájuk bejutni, mert minden, a heverők, sőt, még a padló is könyvekkel, iskolai holmijukkal volt teleszórva, nem éppen a legnagyobb rendben. Nem zavart különösebben, örültem, hogy mindketten szor-

galmasak, rendszeren elkészítik iskolai feladataikat. De azt elvártam tőlük, hogy amikor befejezik a tanulást, a szobában maguk után rendet rakjanak. A fürdőszobában ott tornyosultak a mosógép tetején Anica levetett ruhái. Néha összepakoltam, s azt mondtam neki: Te maradhatsz, de vidd haza a cókmókat, – a mosást nem vállalom.

Azt hiszem, hogy legszívesebben teljesen hozzánk költözött volna; otthon nem érezte jól magát. Ugyanis a papája nagyon szerette az italt (nem a málnaszörpöt vagy ásványvizet kell ez alatt érteni), s emiatt mamája folyton patáliákat rendezett, nálunk viszont csend és békesség honolt. Ezért aztán gyakran előfordult, hogy haza se ment, hanem nálunk aludt – pedig csupán néhány háztömbnyire lakott tőlünk. Otthon nemigen hiányzott – gondolom, mert sosem keresték.

Amikor az emberi testről és egyéb „kényes kérdésről” tanultak, otthon engem vizsgáztattak, hátha zavarba jövök. Egyszer ártatlan arccal (de elég átlátszóan) kérdezték tőlem, mintha nem is tudnák, hogy mi az impotencia? Gondolták – zavarba hoznak, aztán nem merem nekik elmagyarázni. Én fejtegetésbe kezdtem, előbb a potenciáról – úgy általában – tartottam nekik kiselőadást, persze, nem egészen úgy, ahogyan ők ezt elgondolták, kimondottan egy bizonyos készségre. Természetesen olyan bizalmasbaráti viszonyban voltunk, hogy mindenről mertek velem beszélni; mindenféle gondjukról értesültem, beszámoltak arról, mi történik az iskolában.

Így tudtam meg (s előttem nagyon idegen volt az a magatartás), amit osztályfőnökökről elmondtak. Amikor én középiskolába jártam, abban az időben még külön lány- és fiúosztály volt, aranyos osztályfőnöknővel. Már maga az a tény is furcsa volt előttem, hogy egy olyan osztályban, ahol fiú csak elvéve akadt (itt például 2-3), az osztályfőnök férfi! Ebben a korban előfordulnak olyan intim témák, amelyekben egy nő jobban el tudná őket igazítani. Igaz, a mai lányok már fölvilágosultabbak, nyíltabbak, mint mi

Barátnők: Katica és Anica

Lányom középiskolás

voltunk középiskolás korunkban. Attól eltekintve, hogy akiről most szó van: férfi, még lehetett volna udvarias, sőt! De egyáltalában nem volt az.

Megdöbbsentem, mikor elmondták a lányok, milyen szavakat használ órakon. Ha valaki nem értette a magyarázatát, vagy az órán nem jól felelt, az volt a kedvenc szavajárása: „*Maguk marhák!*” Azt nem tudom, hogy mint tanár, szakmailag hogyan állta meg a helyét, de ezen a téren is voltak kétségeim, azonban goromba beszédmodorán és magatartásán megbotránkoztam, és elítéltem érte, s e tekintetben nem én voltam egyedül.

Ezért az első szülői értekezletre ennek megfelelően készültem. Elhatároztam, hogy adandó alkalommal szóvá teszem a róla hallottakat. Legközelebbi alkalommal kertelés nélkül elmondtam a tanár úrnak, hogy a lányok félnek tőle. Arra is kitértem, nem merik neki elmondani, hogy magyarázatait nem értik. Nem mernek szólni, mert lemarházza, és buktatással fenyegetőzik. Hangsúlyoztam, hogy amikor én középiskolába jártam, bizony akkor is nehéz volt a matematika, mindenki attól rettegett. Szerencsénkre

egy olyan tanárnő jött hozzánk, aki maga kért bennünket: nyugodtan szóljon, aki nem érti a magyarázatát vagy a feladatot, hajlandó többször is elmagyarázni. Ennek köszönhetően az 57 fős osztályunkban igen jó volt a matematika osztályzat átlaga. Sosem ijesztgetett bennünket azzal, hogy az osztály felét megbuktatja!

Szóvá tettem azt is, hogy nem tetszik nekünk, szülőknek, ha leányainkat lemarházza! Lehet, hogy egy fiúosztályban elmegy az ilyesmi (bár én azt sem helyeselném), de lányokkal szemben nem illendő ilyen szavakat használni. Több szülő csodálkozott őszinteségemért, de egyetértettek velem, és utána többen hasonlóan nyilatkoztak. Ezt követően a tanár úr kicsit finomított a beszédmodorán.

Más alkalommal üzenetet kaptak a szülők, hogy adjuk írásba, hozzájárulunk ahhoz, hogy gyermekünk cigarettázhat az iskolában! Nos, én vettem a bátorságot, és bementem, személyesen kifejteti erről saját véleményemet.

Ugyanis az osztályt iskolai táborozásra vitték, s mikor hazajöttek, észrevettem, hogy a lányom titokban cigarettára gyűjt. Nem tetszett a dolog. Én sem cigarettáztam, csupán az irodai fiókomban volt egy dobozban cigaretták azért, ha valaki vendég vagy kolléga bejön hozzám, megkínálhassam. Otthon is, a kisasztalon szép tartóban finom cigarettákat tartottam, ugyancsak a vendégek kínálására, de mi nem cigarettáztunk, s büszke voltam – mostanáig – gyermekeimre (nagy fiamra és lányomra), hogy lám, ott van előttük, s eszükbe se jut rágyújtani. Furcsának tartottam, hogy iskolai felügyelet mellett egy táborban rászoktatják a diákokat a dohányzásra, majd a szülőtől kérnek rá engedélyt, hogy ezt az iskolában is megtehessék. Eszembe se jutott, hogy én adjam rá áldásomat!

Amikor Katica középiskolába került, a Lenin lakótelepen laktunk. A kisebb szobába vásároltunk egy kedves, fiatalos szobabútort. Tetszés szerint összerakható, teljes falat plafonig borító keskeny szekrény sor volt, alul két helyen megszakítva két kényelmes, sötétpiros huzattal be-

vont fekhellyel. Egy kisasztal, és két modern ülőhely tartozott hozzá, a fekhellyel egyező huzattal. A szobába nagyszőnyeg nem fért be, így kisebb összekötő került oda, később magunk készítettünk suba-eljárással, nagy kerek szőnyeget. Abban az időben gyakran átjártunk a közeli határon, és Szlovákiából hoztunk hozzá vastag piros fonalat. Szobájában az egyetlen üres falfelületre is a határon túlról szereztünk be nagyméretű posztert, amit kislányom választott ki magának saját ízlése szerint.

Tetszésére bíztam, hogy a fal színét maga válassza ki. Nagyot nézett a szobafestő, mikor meghallotta a kívánását. Akkor divatos volt az ún. „fröcskölt-fal”. De ezt a mester úgy tanulta, hogy a falfelületet szabályosan, szép egyenletesen kell fröcskölni. Nos, Katica nem kért ebből! Csontszínű alapra égőpiros festéket választott, és saját kezűleg mutatta meg a festőnek, hogyan fröcskölje be a falat. Fontos volt, hogy ne legyen szabályos, hanem itt-ott ritkábban, apróbb pettyekkel, vagy nagyobb foltokkal, máshol kicsit elmosódva.

Nagyot nézett és hümmögött mesterünk, s mikor látta, hogy komolyan gondolja a lány, csupán azt kérte: meg ne mondjuk senkinek, hogy ebben a tevékenységben ő közreműködött volna! Nekem a végeredmény tetszett, úgyhogy az én szobámat – bár az övénél kicsit szolidabban, magam is hasonló módon kértem befröcskölni. Az enyém halványzöld színt kapott.

Lakóhelyünkön az épületek között hatalmas fák álltak, lakásunk kellemes délkeleti fekvésű volt. Nyári melegben a virágos erkélyen, ahol a Debrecenből hozott zöld folyondár hosszan és dúsan lengedezett a szellőben, ott aludtunk kempingágyon, s hajnalban a madarak csiripelésére ébredtünk. Barátságos, kedves otthonunkban jól éreztük magunkat.

Lányom dolgozó nő!

Lányom 2.

Érettségi után megkérdeztem lányomat: volna-e kedved továbbtanulni? Eddig nem beszélt róla, holott a középiskola elvégzése után több helyre: egészségügyi főiskolára, sőt az orvosi-egyetemre is lehetett pályázni. Több osztálytársa kozmetikus lesz, néhányan védőnőnek jelentkeztek. Nem mondom, hogy anyagilag könnyű lett volna az életünk, ha a továbbtanulást választja, én mégis szerettem volna, ha diplomát szerez, végül saját döntésére bízom. Ő azonban másként döntött.

– Gyermekorvos szeretnék lenni, de az a kötelező gyakorlattal együtt még hatévi tanulást jelentene, azt nem vállalom; inkább elhelyezkedem, – röntgen-asszisztens leszek, ami munkavégzés mellett két éves továbbképzést jelent, és nagyon kényelmes, jó hely.

Ezért aztán egy kellemes balatoni nyaralás után munkába állt a helyi kórház Röntgen osztályán. Kedves úriember a főnöke, akinek a felesége is ott dolgozik. Jól ismertük egymást, tudom, jó sora lesz ismerősök között. Egyébként sem volt idegen számára a kórház, mivel gyakorlatra oda jártak az iskolából.

Hamar belejött a munkába, majd beosztották őket, fiatalokat is ügyeleti szolgálatra. Külön szobájuk volt, ahol alhattak, ha nem történt olyan eset, ami nem várható másnapig.

– Képzeld anyu, mi történt ügyelet alatt? – kérdezi a lányom, mikor hazaérteztünk délután.

– Mi történt? – mondd gyorsan, mert láttam rajta, hogy nagyon izgatott.

Katica munka közben

- Este későn fejeztük be a munkát, mert a sebészet-ről betegeket hoztak át Röntgen-vizsgálatra. Már lezuhan-nyoztam, s éppen lefeküdni készültem. Kezembe veszem a könyvemet, egy kicsit olvasni szerettem volna. Furcsa neszezést hallok, mintha kaparászna valaki... Figyelni kezdtem, a fekhelyem alól jöttek a hangok. Fölkeltem meg-nézni, mi lehet az. Képzeld, egerek, nem is egy, hanem két kisegér futkározott az ágyam alatt! Úgy megijedtem tőlük, hogy ágyneműmet összecsomagoltam, és kimentem az elő-térbe, ott kuksoltam egész éjjel a keskeny vizsgálóasztalon. Persze nagyon kellemetlen volt a nagy hodályban, egész éj-szakát átvirrasztottam.

Mindig irtózott az egerektől, nem úgy, mint én. Ekkor elmeséltem neki, hogy gyerekkoromban sokat mászkáltunk erdőn-mezőn, és sokszor találkoztunk egerekkel. Én annyira nem irtóztam tőlük, meg is fogtam őket. Igaz, egyszer pórul jártam, mert ahogy megfogtam a mezei pocok hosszú farkát, az ügyesen megfordult, és beleharapott az újamba. Utána kicsit én is óvatosabb lettem.

Nemsokára újabb beszámolóval rukkolt elő. Több szoba, váró-, és mellékhelyiség tartozott az osztályhoz. Ez is ügyeletben történt. Az volt a szokás, hogy mikor a munkaidő lejár, és az ügyeletes magára marad, bezárja az ajtókat, és a kis szobában tölti az időt. Ha a kórház különböző osztályáról telefonálnak, hogy beteget visznek át Röntgenre, az ügyeletes kinyitja az ajtót. Most is így történt.

– Anyukám! Képzeld, mi történt megint ügyeletben! A sebészetről hoztak át egy férfit, meg kellett röntgenezni. Mikor végeztünk a munkával, kikísértem őket, majd bezártam a külső ajtót. Később megint hoztak egy sürgős esetet. Ugyanolyan gondosan bezárkóztam. Arra gondoltam, hogy már nem történik semmi, lefekvéshez készülődtem. Még égett a villany, olvastam. Arra lettem figyelmes, mintha valami motoszkálna a közelben. Figyeltem. Talán mégsem? Megint valami nesz az ajtó előtt. Most már letettem a könyvem, úgy kezdtem hallgatózni. Nemsokára kopognak az ajtón. Most már igazán megijedtem. Ki lehet ott? – hisz’ biztos vagyok benne, hogy bezártam a bejárati ajtót. Fölkeltem, gyorsan magamra kapom a köpenyt, és hangosan kérdezem: – ki az?

Inkább motyogást, mint értelmes beszédet hallok. Megismétlem: Ki van az ajtónál? Kérem, mondja meg a nevét! Az illető megismétli a nevét. Bemehetek? – kérdezi. Most már jól értettem, ki az, de a felismerés igazán nem nyugtatótt meg. R. János kér bebocsátást! Az illető a szomszédos épület pszichiátriai osztályán kezelés alatt áll. Nem veszélyes, mert nap közben is szabadon járkálhat a kórház területén, de így este, egyedül vele, bezárt ajtóknál. . .

Kata érezte, hogy bajban van, nem tud telefonálni, a telefon ugyanis a kezelőben van. Most mit tegyen? Jobbnak látta, ha beengedi. Leültette váratlan vendégét, kínálta cigarettával, aztán megkérdezte, mi járatban van?

– Álmos voltam, és elaludtam – feleli.

– Hol?

– A WC-ben. Aztán nem tudtam kimenni, mert az ajtó be van zárva. Itt meg világos volt, hát bekopogtam.

– Most már értem, hogyan kerül ide János. – De fogy a cigaretta, az idő meg halad. János kezdte magát túlságosan otthonosan érezni. Nagyokat röhögve akkor kezdi mesélni nekem, hogy egyszer már börtönben ült szeméremszérmésértés miatt. Ennek fele sem tréfa, ki kell valamit találni, hogy megszabaduljak tőle! De mit tegyek? Mikor az utolsó cigarettával megkínáltam, megkértem, üljön nyugodtan, kinézek a Röntgen-gépekre, mindjárt itt leszek. Gyorsan kisurrantam, fölvettem a telefonkagylót, kértem a pszichiátriát. Az ügyeletes nővér vette föl.

Gyorsan elmondom, milyen helyzetbe kerültem. Képzeld, itt ül nálam B. János. Nagyon kérlek, küldj valakit érte, mert félek tőle. Sietve elmondtam, milyen történetekkel szórakoztat.

Néhány perc és ott volt két ápoló, karon fogták látogatómat és elköszöntek. Nagyot sóhajtottam, hogy megszabadultam tőle.

Aztán folytatta a lányom.

– Úgy történt, hogy János a nappali műszak végén bejött a váróhelyiségbe, ahol a betegek kezelésre vártak. Senki se figyelt rá, mindenki ismeri őt a kórház területén. Bement a toalettbe, ott elaludt. Amikor a betegek elmentek, délután a takarítónő nem vette észre, hogy valaki még lehet a WC-ben, beszólt az ügyeletre, hogy elmegy, utána lezártam a bejárati ajtót.

Másnap reggel nagy ijedtséggel fogadták a kolléganők, mikor elmondta az éjszakai kalandot. Ezután mindig alaposan körülnéztek, mielőtt bezárkóztak a szobába.

Mióta lányom állást kapott, már ketten keresünk pénzt a családban. Maga osztja be a fizetését, szépen beruházkodott. Vásárolt egy villany-varrógépet a régi rozoga Singer-varrógépünk helyett, amin nem volt könnyű dolgozni. Az új gép már eldolgozta a szegélyeket, hímezni is tudunk rajta. Ebben az időben sok ruha készült otthon, de a helyi szövetkezeténél is többször rendeltünk magunknak elegáns ruhát, kosztümöt. Divatlapokat rendeltünk szabásmintákkal együtt. Állandóan szabtuk-varrtunk. Ilyenkor tele volt a lakás kitergetett papírral, gombostűvel, fércel. Egy másnak próbáltuk a ruhákat, s addig fejtettünk és igazítottunk rajta, amíg elkészült a jól szabott ruhaköltemény. Sokan el se hitték, hogy saját magunk varrjuk a ruháinkat.

Abban az időben rendszeresen színházi autóbusz indult minden szombaton Budapestre. Igyekeztünk kihasználni a jó alkalmat, amikor csak tehattük, útra keltünk, s hazáig megbeszélve élményeinket, utána jót aludtunk, előfordult, hogy a busz vezetője ébresztett föl, s szívesen megállt a park közelében, ahol laktunk.

Jövedelmünkből már arra is telt, hogy világot lássunk. A múlt nyáron Katicával, társasutazással Itáliában gyönyörködhattunk. Csodálatos tájakon, nálunk akkor még ismeretlen jó minőségű autósztrádán vitt utunk. Sok élményben volt részünk, megcsodáltuk Velence, Firenze és több város régi palotáit, és templomait, múzeumait. Ez már egy külön téma, tény, hogy felejthetetlen élményekkel tértünk haza.

1975. szeptember elején befizetünk a Lipcsei vásárra. Pozsonyt érintve hagytuk el a Dunát. Csehszlovákián keresztül vágatott velünk a szerelvény, s nemsokára meglátuk az Elba folyócskát, amely haladásunkkal egyfolytában szélesedett. Mikor átléptük a cseh-német határt, tovább is a Prágai medencén keresztül vitt utunk, ahol már nagy folyóként hömpölygött a sínek mellett, s futott Észak felé, hogy a tenger ölelő karjaiban vegyüljön el a sós tenger-

vízzel. Tisztára takarított mezőkön keresztül haladtunk. A vonat ablakából csodáltuk a tájat. Nekünk azért tűnt föl mindez, mert Magyarországon amerre jártunk, mindenütt kidobált szeméthalmokkal találkozunk városok-falvak határában, erdők-mezők útjai mellett. Itt pedig vonatunk ablakán kinézve, mindenütt tiszta mezők, útszélek, s koraőszt lévén, még minden tiszta és üde zöld volt. Ezért már az odafelé vezető út is emlékezetes és nagyon megkapó volt számunkra. Katicával nagyon jól éreztük magunkat. Sok szépet láttunk a Német Demokratikus Köztársaságban a rövid öt nap alatt. Megnéztük a vásárt és Lipcse város nevezetességeit, egy napra átruccantunk Drezdába, Megcsodáltuk a pazar látványt nyújtó régi épületeit, palotáit, rendben tartott, virágokkal, szökőkutakkal teli sétányait. Nem tudtunk betelni a sok szépséggel, a képtár kapuján belépve előtűnt a Zwinger csipkés palota-együttese, rendezett, szökőkutakkal, szobrokkal teli parkjával. Idejövételünket megkoronázta az a néhány óra, amit bent a képtárban töltöttünk. Csodálattal adóztunk a sok szépség láttán, a régmúltban élt, nagy művészek alkotásai, a festmények és szobrok előtt. Erről azonban itt nem írhatok többet, mert az már egy külön fejezetet igényelne.

Ebben az időben ketten éltünk a kellemes zöldövezeti otthonunkban, a fiúk csak hétvégeken (ételt föltankolni), és iskolai szünetekben nyaralni jöttek haza. A nyarat most is a Balatonnál töltöttük, ahol apukám sajnos, már egyedül élt, de mindig örült jöttünknek. Persze nyaralás és fürdés közben, rendbe tettük a lakást, kertet, mert apukám ereje egyre fogyott. De ez közös munka volt, jólesett a városi élet bezártsága után a sok mozgás. Ilyenkor a csendes, kevésszavú apám sokat mesélt, alig ismertem rá. Látszott rajta, hogy jólesik neki a társaság a magányos napok után, mi is azon igyekeztünk, hogy jól érezze magát körülünkben.

Kati Pestre megy

Lányom 3.

Ekkor már ismét a városközpontban laktunk. Igaz, szerettem a korábbi lakást, ahol kellemes volt a környék, a sok fa, a zöld környezet, mégis jobban vonzódom a központhoz, ahol minden közel van, percek alatt beérek az irodába, és mindent karnyújtásnyira megkapok, amire szükségem van. Főnököm ajánlotta föl, hogy városközpontban hamarosan átadásra kerülő új, összkomfortos lakásra cserélhetném a lakást, ahol központi fűtés lesz, ezért jóval kényelmesebb a mostaninál. A lakásigénylők viszont az olcsóbb rezsiköltségek miatt szívesebben választják korábban épült lakásokat. Lakásunkban sok bajunk akadt a hagyományos kályhákkal. Igaz, a nagyszobai cserépkályhát szeretem, mert kellemes meleget árasztott, de körülményes volt minden évben a fűtőanyag beszerzése. A kis szobait pedig már rég' kicseréltük olajkályhára, amiben folyton elromlik valami (hasonlóan a fürdőszobai kályhához), mi meg nem értünk hozzá. Hiába közel a benzinkút, mégis gondot okozott fűtőanyag beszerzése és hurcolása a második emeletre.

1976. október 26-án voltak még apróbb teendők a lakásban, de megkaptuk a kulcsokat, és Katicával elkezdtük a gardrőbszekrények és kamrapolcok festését, az ablakok rendbehozatalát. Lemértünk mindent, függönyöket vásároltunk, varrtunk, szegtünk, rendezkedtünk. Amit lehetett, már beköltözés előtt felszereltünk, elvégeztünk. Nemsokára átköltöztünk, berendezkedtünk. Nagyon tetszenek a hatalmas ablakok, a nagy üvegajtó, ahol reggeltől délutánig besüt nap, teljes világossággal árasztva el a lakást.

Dél felé loggia, a bejáratnál folyosó van, ahol sok virágot nevelhetek. Eleinte kicsit zavart a nagy forgalom, én azonban hamar hozzászoktam a nagy forgalom-okozta zajhoz, mert szerencsémre jó alvó vagyok.

Lányom egy szerelmi-válság után volt, udvarlója féltékenységével üldözte, nem bírt tőle szabadulni. Ráadásul második férjem dolgait már nem bírta elviselni és a munkahelyén kialakult új helyzet miatt neki is gyülekeztek feje fölött a fellegek.

Bár szerette és megszokta a munkáját, azzal állított haza egy alkalommal, hogy nem tudja, mitévő legyen.

– Képzeld anyukám: délelőtt behívtak az igazgatói irodába, ott trónol a személyzetis. Közölték, hogy engem szemeltek ki kórházi főnővérnek. Ehhez természetesen tovább kell magamat képeznem. Ősszel be kell iratkoznom a Marxista Esti Egyetemre. Bumm! Úgy ért a hír, mint egy villámcsapás, nagy dörgéssel!

Utána mély csend lett, mert én nem tudtam megszólalni. Magamban azon tanakodtam: Én kerüljek Annus néni helyére, aki még nem is nyugdíjképes? Egyébként sosem vágytam íróasztal mellé, te tudod, anyukám. Nem akarok személyi ügyekkel foglalkozni. Másrészt nem vagyok párttag, nem is akarok oda belépni. Marxista egyetemre sem akarok járni. Miért nem hagynak engem nyugodtan dolgozni? Nehezen ocsúdtam föl gondolataimból, és fogalmam sem volt róla, mit felelhetnék erre.

– Nos, mi a válasza? – kérdezték tőlem.

Nekem meg különféle gondolatok cikáztak az agyamban. Alig tudtam annyit kinyögni, hogy köszönöm a bizalmat, s ha lehet, kérek néhány napi gondolkodási időt.

– Mit szólna hozzá, anyukám? – tette föl most már nekem a kérdést.

– Helyesen reagáltál a váratlan ajánlatra. Komoly döntés előtt állsz, valóban meg kell gondolni az ajánlatot. Előmeneteled szempontjából ugyan előnyös lenne, de az elgondolásod helyes. Fiatal vagy, sok az idős ápolónő és más

beosztású dolgozó, kérdés, hogyan fogadnának egy fiatal feljebbvalót, akinek nincs semmiféle vezetési tapasztalata. Biztos, sok ellenséget szereznel, ha amellettdöntesz, hogy vállalod, ami viszont egy munkahelyen sem kellemes. Másik dolog, hogy mindenkivel, aki magasabb beosztást vállal, elvégeztetik a pártiskolákat.

Nemcsak azt, ami már szóba került, hanem a többit, a szakosítókat is. Évekig tanulhatnál, sorozatosan járhatnál vizsgázni olyan témákból, amelyeket hivatalosan a rendszer sem ismeri el főiskolai vagy egyetemi végzettségnek.

A népszámlálásnál böngésztük az íveket, és az eligazításnál felhívták rá a figyelmet, hogy nem lehet a statisztikai íven főiskolai végzettségnek bejegyezni, aki akár évekig pártfőiskolákon folytatott tanulmányokat. Milyen nehéz volt meggyőzni erről az érintetteket, hogy még az a rendszer sem fogadja el tanulmányaikat, amely erre kötelezte őket.

Neked kell eldöntened, hogy elfogadod-e az ajánlatot, vagy sem. Látom, semmi kedved hozzá, és magadban tulajdonképpen már el is döntötted. Akkor pedig minél előbb meg kell adnod a választ. Én egyetértek az elgondolásoddal.

Utána még elmondta, hogy van egy másik lehetőség is, ami jobban tetszik neki. Szakmai vonalon továbbtanulhat, ahol diplomát kap az elvégzett tanulmányokról. Itt csak az a bökkenő, hogy hetenként két nap Budapestre kell utaznia. Igaz, fizetik az utazást és engedélyezik a szabadnapokat, de mások dolgoznának rá. Ki tudja, hogy fogadnák a kolléganőit?

Nekem eszembe jutott, – s ezt megosztottam vele is: nálunk, az apparátusban is előfordul, hogy kollégák különféle helyeken tanulnak, hónapokat vannak távol, s munkájukat mások végzik el. (Például én is.) Nemigen örülünk neki.

Aztán azzal folytatta, hogy már több alkalommal voltak Budapesten néhányan, és ismeretségre tettek szert. Arra

gondolt, hogy megpróbál Budapesten elhelyezkedni, s akkor onnan, helyből végezhetné a szakmai továbbképzést.

Éreztem, hogy ezzel az itthoni problémái megoldódnának. Tudom, helyes az elképzelése, mégsem tudok örülni annak, ha elmegy itthonról. Eszembe jutottak azok a nehéz évek, amelyeket nekem át kellett élnem, egyedül, idegen környezetben, ismeretlen emberek között. De akkor közvetlenül menekülésünk, háború- és front után éltünk, nem volt más választásom. Mindenünk odaveszett, egyetlen vékony kabátom volt, félcipőben vészeltem át az első két téli hideget, s amíg bejött a forint, Pityuval együtt sokat koplaltunk.

Neked csak annyival lesz könnyebb, ha elmész itthonról, hogy én tudlak segíteni a kezdeti nehézségekben. Milyen jó volna, ha a többször próbált lakáscserénk – Budapestre – sikerült volna.

Az Idegsebészeti Tudományos Intézetnél. (1978. december 1.) Amikor az embernek összesűrűsödnek a gondjai, amikor már nem talál belőle kiutat, váratlanul egyszerre megoldódnak a dolgok. Életem folyamán mindig ezt tapasztaltam. Ő sem jött ki férjemmel, meg akart szabadulni Misikétől is, – s végül nem kellett elvállalnia egy olyan előléptetést a munkahelyén, ami neki nem tetszett.

Nem állt nehéz döntés előtt, amikor állásajánlatot kapott a Budapesti Idegsebészeti Tudományos Intézetnél, ráadásul előnyösebb fizetési feltételekkel. Egyelőre a Dózsa György út elején levő szállóban jutott egy icipici szobához, ahová alig fér be valami. Elvittük a legszükségesebb holmiját, sikerült berendezkednie. Valóban aranyos, lakályos volt, de olyan szűk, mint egy szekrény. Az ajtóra szabttunk varrtunk zsebes vásznat, az apróság abba került. Mindig jó ötletei voltak itthon is, ha a lakásban rendezkedtünk. A szálló gondnoknője külön megdicsérte, mikor meglátogattam, azt mondta, hogy olyan aranyos szoba nincs több az egész épületben, mint az övé.

Azóta is Budapesten él – most már két majdnem felnőtt gyermekeivel – az én lányom, és ugyanazon a helyen végzi nehéz munkával járó egészségügyi feladatát.

Unokáim

Végre szabad lettem, ami azt jelenti, hogy befejeztem életem munkás szakaszát. Különösen szerettem az utolsó reprezentatív munkakörömet, ahol kedvtelésemet és felkészültségemet gyakorolhattam. Persze, feladataim között akadtak unalmas, nemszeretem dolgok is. Tehát eljött az idő, nyugállományba mentem, s a megváltozott körülmények miatt örültem, hogy megszabadultam a mások diktálta napi teendőktől. Félreértés ne essék: én voltam, aki annak idején szerettem iskolába járni, majd mikor sor került rá, hamar megszoktam, és szerettem dolgozni, ráadásul jól éreztem magam munkahelyeimen. (Lehet, hogy ezért ismerőseim közül sokan hülyének néztek.)

Lehet, rosszul fejeztem ki magam. Azt hittem, hogy ezután időmilliomos leszek. De ez nem így történt. Nyugdíjas-korszakomban több a feladatom, mint korábban. Érdekes volt számomra, hogy mások nem tudtak mit kezdeni szabadidejükkel, számomra meg annyi teendő kínálkozott, ami miatt nehéz volt választanom, melyikhez fogjak előbb.

Az élet nem hordott a tenyerén; nekem kellett öttagú családom ellátásáról gondoskodnom. Ezzel járó gondok eléggé megviseltek. Ezért most előbb életemet, egészségemet igyekeztem rendbe rakni. Tornára jártam, s ha tettem, kedvteléseimnek hódoltam. Könyvekből elsajátítottam az agykontroll tudományát. Rengeteg megkezdett kézimunkám volt, azokat sorban befejeztem; ez a munka megnyugtató. Mindig szerettem a könyveket, a nehéz megélhetés gondjai mellett is vásároltam egy-egy darabot, és sikerült egy jó kis könyvtárat összehoznom.

Telket vásároltam, kertet rendeztem be saját kedvtelésemre; a kezdeti nehéz munkákhoz segítséget vettem igénybe. Szakkönyveket tanulmányoztam, nemes facseméteket, bokrokat telepítettem. Kis édenkertet alkottam, ahol élveztem a természet szépségeit, a nyíló virágokat, majd a termőre forduló gyümölcsfákat, bokrokat. Soha nem ettem még olyan finom szamócát, mint aminek kis palántáit magam hoztam ismerőseimtől, a közeli Szlovákiából. Ott, a hintaszékben szerettem uzsonnázni, és falatozás közben élvezni a csendet, madárkám csivitelését, a méhek zümmögését. . .

Gyermekeim felnőttek, a fővárosban élnek, csak látogatóba járnak haza. Idősebb fiam még egyetemi éveitől nősülésre adta a fejét. Lányom is Budapesten helyezkedett el egy klinikán. Betegen született kisfiam ott járta ki a foglalkoztató általános iskolát. Most már magam osztom be időmet, őket is gyakrabban látogatom.

A fiatal házaspárok a Szabadsághegyen béreltek lakást, ami kezdő bevételükhöz mérten költségesnek bizonyult. Hamar megérkezett első unokám. Aranyos, értelmes fiúcska, szépen fejlődik, de nagy kópé. Veszélyes dolgai vannak. Folyton a konnektorokkal akar játszani. Már mindenféle dugót megvásároltak óvintézkedésül, hogy ne tudjon hozzáférni, mégis mindig ott settenkedik és próbálkozik.

Abban az időben, az üzletekben nehéz volt többféle holmit vásárolni, ezért a babaholmiért átjártam a közeli határon, onnan hoztam sok pelenkát, takarót, fürdőlepedőt, cipőcskét, apró holmit, és játékokat. Az etetőszékért Losoncra, egyedül mentem kocsival. Koratavasz volt még, s ott fekete-valamivel szórták föl az utat csúszás ellen. Akkor éppen olvadás volt, a sár rácsapódott az új Wartburgomra. Mikor hazaértem, nem lehetett látni az eredeti színét. Akkortájt voltunk Katicával Olaszországban, mindenütt baba-holmit kerestünk. Ott is cipőcskéket, ruhát vásároltunk a család kedvencének. Élvezettel figyelem a kis lurkó testi és szellemi fejlődését.

A kellemes lakásukat azonban anyagilag nem tudták sokáig fenntartani, menyem gyesen van, kevés a jövedelmük. Fiamnak nagy próbatétel munkaidő után naponta beszerezni a háztartáshoz szükséges dolgokat és a kanyargós úton utazva – cipeli fel a hegyre. Családi ösztökélésre belátták, hogy próbálkozniuk kell más megoldással, mert ez a bérlakás meghaladja anyagi erejüket. Sok utánjárás-sal sikerült ideiglenes megoldást találniuk. A Táltos utcában utaltak ki nekik egy régi, körfolyosós ház földszintjén szoba-konyhás szükséglakást; WC a folyosó végén, konyhában falikút szolgáltatja a vizet. A vízcsap fölött akkora lyuk éktelenkedik, hogy kis jóakarattal át lehet látni rajta a szomszédba. Középen áll a mosógép, zsinórjától alig lehet a kis szobába bejutni.

Nehéz hónapokat kellett átélniük, de csak így jutottak lakásépítési lehetőséghez. Megpályázták a második kerületben épülő ház egyik lakását. Szociális támogatást igényeltek a kerületi tanácstól, és OTP kölcsönt (második gyermekvállalással)! A beugróhoz jól jött, hogy szüleim örökségéből én is hozzájárultam. Új lakásuk épül, egészséges, normális lakhatási lehetőséget jelent majd számukra.

Gyönyörű zöldövezetben, a Zöldlomb utcában van az új lakásuk. Átköltöztek, én is segítettem a berendezkedésnél. Menyem pajzsmirigy-problémái miatt többhetes kezelésre kórházba került, én kísérgettem kis unokámat az első osztályba. Két díszpintye volt egy kalitkában. Szeptember elején, reggelenként és esteken már hideg volt, de nappalra kirakták a kalitkát az erkélyre, közel a gáz-rostélyhoz. Estefelé gyanús gáz-szagot éreztem, s mivel fiam még nem érkezett haza, az általam még nem ismert szomszédom segítségét kértem, aki nem tapasztalt rendellenességet, így megnyugodtam. A kalitkát éjszakára bevittük a fürdőszobába, nehogy megfázzanak a madárkák.

Másnap reggel sírásra, jajveszékelésre ébredtem. Rohanok, hogy mi történt? A kisfiú áll a fürdőszobában és vigasztalhatatlan, mert az egyik kismadár élettelenül hever

a kalitka aljában. . . Most már biztos voltam benne, hogy a rostélyon kiszivárgó gáz ártott meg a madárnak. Csak úgy tudtam nyugtatni a kis lurkót, hogy iskolából hazajöve, szép temetést rendezünk neki. Délután aztán a kert sarkában eltemettük, síremléket állítottunk neki és virágot helyeztünk rá. Jól elvöltünk együtt, reggelenként sétálva együtt mentünk iskolába, délben eléje mentem. Nem sok dolgom volt, nap közben pihentem a kerti fák alatt. Időnként meglátogattuk édesanyját a János kórházban.

Hihetetlen, hogy szaladnak az évek. . . A sok bonyodalom közepette azért néha akadnak kellemes napok az életben. Szemem előtt van első unokám, mint huncut kisfiú, akit kísérgetek az általános iskola első osztályába, s amint jajgatva siratja elpusztult kismadarát. . . Megjelennek előttem a régi emlékek, amikor nálam volt, és az Ipoly-parton sétálva (egyik házban még libákat neveltek) megálltunk a rácsos vaskapu előtt. Az egész libacsapat odagyűlt, nagy gágogással fogadtak bennünket. Lénárd akkor meghatottan, olyan halkán, hogy alig lehetett hallani, megszólalt: Kezicsókolom, liba! Belőlünk kitört a nevetés, mert ő, mint városi kisgyerek, nemigen találkozott eddig gágogó libákkal. . .

És most – 1994. május 13-án Lénárd érettségizik!

Fiammal együtt igyekeztem az ünnepségre, attól féltem, hogy a Törökvész út 48-54-et annyi ideig keresgélném, hogy addig talán befejeznék a ballagást. Virágcsokrokkal felszerelve siettünk a Móricz Zsigmond Gimnáziumba. Az iskola nemrég' költözött át ide, mivel azt, ahová addig járt, visszaadták az Evangélikus Egyháznak. Nagyon szép új épületben fejezte be a gimnáziumot, összesen hat osztály ballagott egyszerre. Az ünnepség megható volt nekünk is, hát még a ballagóknak!

S most – bármily hihetetlen – háromgyermekes családapa! Igaz, a legidősebb kislányt a feleség készen hozta magával, de a két kisebb is – az én dédunokáim – megérkezett. Kezemben tartom a 2001-ben készült fényképet,

rajta unokám a két gyermekével: Kristóf másfél éves, Bi-
anka héthónapos korában.

Lányomék sok utánjárást követően a Hamzsabégi-úton, egy hihetetlenül lepusztult környezetben kaptak, szintén lepusztult épületben lakást és ígéretet arra, hogy tetőtér építésre az engedélyt megkapják. Addig is próbálták lakályossá tenni otthonukat, amíg az építkezéssel elkészülnek. Nem volt könnyű dolguk. Nemcsak tisztasági festésre volt szükség, komolyabb javításra szorult az egész lakás. Olyan ablakkeretek voltak a konyhában, hogy nem lehetett kinyitni, illetőleg azért nem lehetett kinyitni, mert kiesett volna. Az előszobából nyílt egy kicsi helyiség (talán kamra céljára szolgálhatott valaha), azt alakították át zuhanyzónak, addig a kifűthetetlen konyhában, dermesztő hidegben, lavórban kellett tisztálkodni. Lányom jó érzékkel, ízléssel és ügyesen rendezkedett. Itthonról elszállítottuk a kisszoba bútorát, amit korábban a lányszobája berendezésére kapott. Szerény, rendes otthonná varázsolta a lepusztult helyiségeket. Balassagyarmatról följárva, sokat időztem náluk. Mindig ott voltam, amikor szükség volt rám. Ha csak tehettem, vigyáztam, sétáltattam Danikát, én főztem, hogy ők nyugodtan dolgozhassanak az építkezésen.

Én is elkövettem azt a hibát, amit elkerülhettem volna. Otthon azt hallottam, és továbbadtam gyermekeimnek, hogy nem szabad senkit lenézni, mert minden ember egyforma. . . Csak azt felejtették el hozzátenni (és én ugyanúgy adtam tovább), hogy ez nem érvényes a házasságra! Ezért mindnyájan ugyanabba a hibába estünk. Ha két végletből, más-más nevelési elvekkkel induló családból származó emberek kerülnek össze, nagyon ritkán végződik jól a házasság. Ellentétes nézetekből keletkeznek olyan elviselhetetlen gondok, amelyek megmérgezik az együttlétet. Van, akinek nem számít, hogyan kell gusztusosan enni, hogy illik öltözködni, társalogni, viselkedni emberek között, társaságban. A másikat viszont nagyon zavarja, ha a párja,

szerető társa nem ismeri, nem értékeli ezeket a szabályokat. Nagyon sajnáltam lányomat. Eszembe jutott saját szenvedésem – anyósom szárnyai alatt – nemcsak tőle, hanem családjának többi tagjától is.

Minden igyekezete, ügyessége és szorgalma ellenére szegénykémnek 1984. január 2-án már első gyermeke születésekor – akárcsak nekem annak idején – férje családja miatt sokat kellett nyelnie. Nagyon le volt gyengülve a fiatal anya, fájt a lába, mikor hazakerült szülés után. Pihenésre, gyöngédségre lett volna szüksége. Mikor egy napra hazajöttem körülnézni, visszaérve lányom sírva mesélte a jeleket. Olyan állapotban volt, hogy lábra sem tudott állni, de férje vacsoravendégeket hívott, s elvárta volna, hogy ő forgolódjon körülöttük.

Nem avatkoztam soha a dolgaikba, az viszont tény, és lányom érdeme, hogy a tetőtér, ilyen körülmények között, ha lassan is, de elkészült, s 1987. őszén beköltözhettek az Ábel Jenő utcai saját tulajdonú kényelmes nagy lakásukba. Lassan, de szépen berendezkedtek. Emese már ott látta meg a napvilágot 1988. május 16-án.

Azonban mire elkészült az otthonuk, már minden elromlott köztük. Eszembe jutott, mennyit küzdött, dolgozott kislányom, hogy jó körülmények között éljenek. Szép tágas, világos szobák, két erkély, lassan minden kényelemmel felszerelve. Mikor már itt, a nagy fürdőszobában fürösztöttük unokáimat, eszembe jutott, hogy négyünket picit korunkban (falun, fürdőszoba, vezetékes víz híján) esténként fakádban, sorban fürösztött anyukánk, apuka meg ott segédkezett, aztán nagy lepedőbe csavarva vitt a hálószobába. Milyen megértés és szeretet volt köztük mindig. Sajnos, ez a megértés már az én házasságomban se ismétlődött. Nálunk is megromlott, majd megbomlott, s lányom se járt nálam jobban. Azonban merem remélni, nem „utánozni” akart engem, csupán sajnós, ő is lehetetlen helyzetéből a kiutat kereste. Ők se maradtak együtt. De ha nem is beszélnek róla, biztosan örökre fájó pont lesz

életükben, hogy ott kellett hagyniuk a nehéz, verejtékes munkával szerzett szép tetőtér-lakásukat.

Még a Hamzsabégi kis lakásban laktak, Danika egész pici volt, csak mászkált a szőnyegen. Egyszer arra lettünk figyelmesek, hogy a könyvszekrényhez kúszik, a legalsó polcáról leemelt egy könyvet. Jót neveltünk rajta, mikor megláttuk a címét: „Szex”. Na, – gondoltuk, – kicsit még korai ezzel fogalakozni! Lefényképeztük a jelenetet. Danika nagyon szerette, ha a sas-madárról, kígyóról, békákról, általában állatokról mesélek neki. Tátott szájjal figyelte, mikor mutattam neki, hogy köröz a magasban a madár, mikor meglátja földön zsákmányát. Egyszer elmeséltem neki, hogy az én apukám a térdén lovagoltatott engem, miközben egy kis dallal szórakoztatott, ami így szól: *„Leng-leng, kicsi fa, kicsi-kicsi fa. Majd lesz valaha, vala-valaha, – belőlem is, belőlem is lesz egy kicsi lesz egy kicsi lovas, lovas katona!”* Persze, akkor még pici volt, s eleinte csak annyit jegyezett meg belőle: Lo-lo. . . S mikor meglátott, ezt hajtogatta. Így lettem én nekik (mikor már a kishúga is megszületett) Loló, majd Loló mama. Ma is Lolónak hívnak.

Dani unokám nagyon szerette az autókat. Mindenki-től kisautót kapott ajándékba. Egy alkalommal, még az előző lakásban, én voltam vele otthon, szülei a tetőtér építésnél dolgoztak. Danika a szobában játszott. Az ajtó elé rácsot helyeztünk, nehogy kijöjjön a hidegpadról előszobába. Én a konyhában főztem, a másik ajtótól alig 2 méter távolságra. Egyszer arra lettem figyelmes, hogy túl nagy a csend. . . Mit csinál ez a gyerek, hogy semmi zaj nem hallatszik át? Csak nem történt valami baja? Lábujjhegyen odamentem, belestem az ajtón. Az én kis unokám a szőnyegen törökülésben, csuda-fura-formán-görbén, oldalra hajolva vezérli az autóját. . . Képes volt órákig játszani, tologatni a játékeit.

Az autók szeretete annyira ment, hogy szinte minden nap a közeli ronccstelepre kellett vele sétálni. Ha beültettük

a gyerekkocsiba, rögtön jelezte, hogy menjünk a roncsikhoz! A telepen elsétáltunk az autók között, azonnal észrevette, ha új került a többi közé. Abban az időben kevés nyugati autó járta még utjainkat, inkább csak a roncsitelepen lehetett látni belőlük. Én nem ismertem a külföldi márkákat, de a csöppség csak úgy sorolta, melyik kocsit milyen gyártmányú.

Unokáim a közeli óvodába jártak. Mindketten beilleszkedtek a közösségbe, ezért különösebb gond nem merült fel velük kapcsolatban. Lányom kihasználta azt a lehetőséget, hogy az óvodai időt meghosszabbítsa, így Danika 7 éves kora után indult iskolába. Ott is minden rendben zajlott, különösen az informatika tetszett neki. Ennek később nagy hasznát vette, mikor másik iskolába került.

A nyári vakációk szinte teljes idejét nálam töltötték. Borzasztóan élvezték a lakás előtti tágas folyosót, ahol barátokra leltek, cicákkal-kutyusokkal játszhattak.

Autóval jártunk a város határában levő gyümölcsös-kertbe, ahol minden új volt számunkra. „Segítettek” nekem. Nem volt kerítés, télen őzikek ütöttek tanyát, megdézsmálták s a zsenge csemetefák fiatal ágait, a nyuszik is otthon érezték magukat a kertben, mindig találtak valami legelnivalót. A frissen kibújt babot bekerítettük vesszőkkel, amin Danika kihagyott egy részt, hogy ott „bejárhasanak a nyuszik!” Külön helyen játszottak, építettek, és „dolgoztak”. Danika tavacszkát készített gondosan, a széleit kövekkel kirakta, köréje növényeket ültetett. Mindketten kis lapáttal, ásóval fölszerelve segítettek és dolgoztak. Emese: picit korábban leült a leterített takaróra, és az éppen érő gyümölcsöt, sóskát, paradicsomot majszolta. Egy fényképen evés közben látható, ahol végigcsurgott rajta a gyümölcs leve. Attila fiam sokat segített a kert gondozásában, de szívesen kalauzolta a kicsiket. Különösen élvezték az egyszerű zuhanyozót, amit a fák ágaira lehetett akasztani, szerettek a napon melegedett vízben pancsolni.

Kicsi unokáim

Gyakran járunk fürödni a közeli Bánki-tóra. Ennivalóval megpakoljuk a hűtőtáskákat (de ott is lehet kapni ételt-italt a strandon, nem is drágán). A Warbicsekbe bepakoljuk a szükséges holmit, és egész napokat töltünk ott az árnyas fák alatt. Jókat úszkálunk a tóban. Fürdés után a nagy homokban játszanak, utána jóízűen falatoznak. A tóban, közel a parthoz hatalmas lapos kő állt ki a vízből, azon ültünk és élveztük a hűs vizet. Lányom is itt töltötte szabadságát, egy alkalommal Emesét úszni tanítottuk. Néhány lépésre megálltunk egymástól, elengedtük és – egy-két karcsapást követően – elkaptuk őt. Most már nagyok, nagyobbak az igényeik is. Mindig a vízi-biciklin akarnak kalandozni a tóban. Nagyon sokszor voltunk ott, sok fénykép készült róluk fürdés közben. Csak záráskor pakolunk össze, akkor indulunk haza, mikor lement a nap.

Mikor Emese az óvodában nagycsoportos lett, elhatároztuk, hogy a gyerekeket megkereszteltetjük. Ugyanis apjuk ellenzése miatt elmulasztották. Nekem sok gondot okozott, hogy unokáim kimaradnak majd az első-áldozásból, bérmálásból, vagyis ha pogányok maradnak. A kemencei apát-plébános többször járt nálunk, elhatároztuk, hogy segítségét kérjük elhatározásunk megvalósításához. Ezzel leányom is egyetértett. Nyári vakációban én készítettem fel őket: megtanulták, hogy kell keresztet vetni, gyakoroltuk az imádságokat (esti, reggeli imádság, Miatyánk, Üdvözlégy). Egész nyáron rendszeresen tanultunk, beszéltem nekik egyházi-, bibliai eseményekről. A gyerekek fölkészültek. Eljött a nagy nap, mikorra kitzűzték a keresztelőt. Lányom hozta kislányának a fehér ruhát, fiának az ünnepi sötét nadrágot, fehér inget. Mivel mindkét szülő jelenléte vagy írásbeli hozzájárulása előírás volt, gondot jelentett, mert nem járt sikerrel, apjuk nem adta írásbeli beleegyezését. Elhatároztuk, hogy lesz, ami lesz, csak nem fogja megtagadni Apát úr a keresztelőt? Tehát elindultunk Kemencére a zöld Wartburgommal. Nagyon szép út vezet arra, egy része erdőkön keresztül, nagy fák árnyékában.

Apát úr nővérével várt bennünket. Szemet hunyt a hiányzó apai beleegyezés fölött. A templom belsőudvarán, virágos bokrok-fák között került sor a szertartásra. Unokáim aranyosak voltak, ahogyan kezükben gyertyaszállal, meghatottan álltak előttünk.

Szertartás után nem haza, hanem ellenkező irányba, erdőben, vadregényes úton mentünk ki a 2-es útra, és Budapest felé vettük az irányt. Út közben az erdei parkolóban megpihentünk, elfogyasztottuk az otthonról hozott szendvicseket, ittunk hazai málnaszörpöt, s kis pihenés, és séta után folytattuk utunkat. Nagy kő esett le a szívemről, megnyugodtam, hogy sikerült rég áhított óhajom.

Egy nyáron pedig egy hétig nyaraltunk Kemencén, egy kedves ismerős család házában. A Manzárd-részen szállásoltak el bennünket. Jókat sétáltunk az erdőben, Száraz gallyakat gyűjtöttünk, kellett a szabadtéri szalonnasütéshez, kondérban a gulyásfőzéshez. Jó levegőn sokat aludtunk és pihentünk. Hazafelé a faluban megálltunk a templom mellett, bementünk néhány percre, s emlékeztettem őket, hogy itt vették föl a szent keresztséget.

Kicsi koruktól kezdve, ahogy járni tudtak, autóval vagy más tömegközlekedési eszközzel bevontam unokáimat a temető látogatásra. Szüleim és bátyám a Farkasréti temetőben nyugszik. Már Lénárdka ismerte a járást errefelé. Ő a legidősebb fiam gyermeke, első unokám. A temetőben mindig a lehullott gesztenyéket gyűjtötte kis kosárájába, mikor Mindenszentek ünnepén családotul mentünk rokonaink sírjához. Nem nagyon értették még, miért látogatjuk a temetőt. Nehéz volt megmagyarázni, kik azok, akik a sírhantok alatt alusszák örök álmukat. Megfigyelték, hogy nem egyformák a sírok. Vannak szobrokkal ellátott, díszsírhelyek, egyszerűbbek, kicsik és urnahelyek is. Emese egyszer megjegyezte a kis sírokra mutatva: ugye, ők lakótelepen laknak?

Ennek emlékére született később egy versem, Íme:

Temetőben

Csendes délutánon temetőben járva,
Szemerkél az eső, talpunk alatt
Színes falevelek ropognak.
Kétodalt mellettem kisunokáim
Kezét szorongatva sétálunk,
Elhunytak sokféle
Nyughelyeit látjuk.

Miért van annyiféle sírhant
Minden temetőben?

Nyugosznak díszes sírboltban,
Szobrokkal, fényképpel, lámpákkal,
Vagy márványból épített kriptákban.
Sokan csak egyszerű kicsi sírban
Álmodnak tövises vadrózsabokor alatt.
Mondd, nagymama – unokám kérdi:
Ők ott is lakótelepen laknak?

Gondolatim elhunyt szeretteimnél pihennek
Fejünkre hullanak ázott falevelek.

Emlékezetem visszaröppen a múltba:
Mikor ők – kik itt vannak elhantolva –
Együtt jártuk utunk, kezünk összefonva.
Már csak emlékünkből élnek ők,
Kik egykoron velünk voltak:
Szülők, kik bennünket neveltek
Testvérek, kik minket szerettek.

Vagy ártatlan kisdedek, kiknek élete-virága
Ki sem nyílhatott hervadt bimbójába.

Ismerősök, jó barátok sírjánál megállunk,
Kikkel egykoron jóban-rosszban osztoztunk,
Vagy szerelmünk sírjánál – kit sohasem feledünk.
Most rájuk gondolunk csendes esőben,
Sárguló avarban sétálva,
Gyűjtünk gyertyát, mécseset
Őket imáinkba zárva.

Szomorú szívvel emlékezve rátok,
Kik odaátról nézitek e világot.

Siratunk bennetek'; fáj, hogy elmentetek,
Minket gondban-bajban ittfelejtettetek.
Lelkünk bánattal csordultig telve,
Szemünk szomorú könnyel van tele.
Imánk hozzátok száll, fel az Égbe'
Ti már tudhatjátok, mi vár ránk,
Ha majd eljön a mi óránk.

Azt is tudjátok, ki vár mireánk
Égi mezők fényes kapujába'.

Jusson eszetekbe kis unokáim:
Odaát igazság van, ki ideleln
Jó volt, megkapja jutalmát.
Haláluk órája sem gazdagság szerint jár;
Azt megváltani kincsekkel nem lehet.
Ott nincs luxus-lakás gazdagnak,
Szegények-gazdagok egyformán osztoznak.

Úgy kapja ott mindenki a jussát,
Ahogyan élte földön mindennapját.

Igazságos Isten úgy osztja a kegyét
Ki jót tett itt, akit szeretet vezérelt,
És szegénynek osztott: megleli jutalmát,
De aki dölyfös volt és gonosz,
– Vezekelhet –, lelkének nem lesz nyugta.
– Meg kell szenvednie –, ne számítson
Jólétre, gondtalan túlvilágra,
És igazságos Isten irgalmára.

(Budapest, 2005. március 20.)

Szüleim síremléke a Farkasréti temetőben

Most, ahogy visszagondolok a korábbi évekre, úgy érzem, gyorsan elszaladt az idő, a kicsik mind felnőttek. Fiam részéről az unokám Németországban dolgozik, számítógépekkel foglalkozik. Neki már családja van, két kicsi gyermeke és egy nagyobb, akit a felesége hozott magával a házasságukba. Hála a jó Égnek, jól és szépen élnek. Lassan minden unokám felnőtt lesz... Danika egyetemista, Emese is gimnáziumba jár. Ki tudja, talán nemsokára újabb esküvőre készülhetünk a családban...

(Lejegyeztem: 2005-ben)

Anyai gondoskodás⁹

1939

Kisgyermekkorom óta mindig szerettem az állatokat. Csodálatos teremtmények. Cirmoskánk, kedves anyamacsánk nem mindennapi gondoskodásról tett tanúságot. Három kiscicát hozott a világra. A konyha védett sarkában készítettünk családjának puha fészket. Egy nagykosárban éltek boldog cicaéletüket. Cirmos ott szoptatta, tisztogatta a kis jószágokat, később onnan gurultak le, egymásba kapaszkodva játszottak békességben.

Ekkor történt, hogy egy tyúkanyó kiköltött egy fészek-alja kiscsirkét. Hogy, hogy nem, az egyik tojásból késve bújít elő a csibe, de a kotló nem fogadta el. Szegény pici bolyhos lény magára maradvá, állandóan csipogott.

Anyukám egy kis kosárkát kibélelve, fészket készített neki, hogy ne fázzék a kis árva. A kosarat a sütő mellé tettük, hogy jó meleg helye legyen. Igen ám, de szörnyen unatkozhatott, és egyre kétségbeesettebben csipogott.

Nem messze pihentek a cicák saját kosarukban. A cica-mama felfigyelt az állandó csipogásra, szemmel láthatóan zavarta a kis állat kétségbeesett siránkozása.

Egyszer észrevettük, hogy otthagyja a cicáit, óvakodva megközelíti a csipogó jószágot, és csendben figyel. Aztán gyors mozdulattal melléugrik, szájába veszi.

– Ó jaj, azt hittük, véget ért a kiscsibe élete, – de nem!

Mit ad Isten? – odaviszi a szájában, és lerakja kiscicái mellé. Utána ő is kényelmesen melléjük telepedik.

⁹Megjelent – Anyai gondoskodás címen – a Válogatás Magazin 2004. júliusi számában

A kiscsibe elhallgat, megnyugszik, – az anyacica is. Ezt követően ott melengeti, nyalogatja, mintha saját kölyke lenne. Biztosan csak azon csodálkozott, hogy miért nem szopik úgy, mint a többi három macskakölyök?

A kiscsibe később is mindig ott téblábolt a játékos kismacskák között. Amikor csipogni kezd, Cirroskánk odamegy hozzá, nyávogva hívja, nyalogatja, úgy terelgeti őt is, mint saját cicakölykeit. Úgy-e, sokan nem is hiszik el, hogy egy macska képes volt ápolni a kiscsirkét!

II

Szilánkok

Májusi este

Részletek Finta Kata naplójából

1946. május 5.

Vasárnap este, most egyedül vagyok. Kint esik az eső. Engem gyötör a gondolat: Talán vége lesz az egésznek? Pedig szeretjük egymást. Itt van előttem egy csokor: orgona, fehér virág, és nefelejcs; mit mondanak nekem?

Olyan, mint egy fehér koszorú, a jó Isten alkotása. A tavaszt, a szerelmet hirdetik. Milyen szépek, de milyen hamar elhervadnak.

Hogyan lehetséges? Milyen kár, hogy ami szép, nem tart örökké.

Ilyen múlandó minden. . .

Az évszakok: tavasz, nyár, ősz, tél és vége az évnek. A virág kibújik a földből, szárat növeszt, majd bimbót hajt, aztán virágbaszökken, virul, pompázik, gyönyörköd-tet, majd kezd összehúzódni, aztán kiszárad, vagy megfagy, és vége. . .

A szerelem: boldogító, felemelő érzés, sokszor fájó gyöt-relem. Aztán csalódás, kiábrándulás, szomorúság.

Az idő: megszületünk, a gyermek él, iskolába jár, dolgozik, szeret, örül, vagy boldogtalan, szenved, megöregszik, aztán meghal. Így múlik el minden. A virág, az élet, és a világ. . .

Két állásom van

Salgótarján, 1946. június 5. szerda

Fél lábbal már szinte kint érzem magam a Tisztiorvosi hivatalból. Megmondtam, ennyi pénzért nem vállalom ezt a rengeteg adminisztrációt. Emelést kaptam. Azért – ha akad másik állás – elmegyek innen.

S ekkor újságolta nekem Zoli (Manci néni fia), hogy föl-vétel van a Bányánál. Kérdezte, érdekel-e? De mennyire! Délután már jelentkeztem az Igazgatóságon, ahol fölvettek a leltározás gépelésére. Egyelőre fél tíztől délután két óráig a tisztiorvosi hivatalban, utána kettőtől kilencig a Bánya Igazgatóságnál fogok dolgozni. A kisujjam majd' kitörik, annyit kell emelgetni a nagy kocsit. Most már látom, nem is olyan könnyű, amit vállaltam. Mindenképpen meg kell oldanom, hogy a délelőtti munkát fél kettőre befejezzem, másképpen nem jutok el időben a Bányához, mert elég távol van egymástól a két hely.

Így is a „Nemzeti Segély”-nél kell ebédelnem, ha enni akarok, mert közben nem jutok haza, épp ellenkező irányban visz az utam.

Viszont ezt az iramot nem lehet sokáig bírni. Azt hiszem, hogy ott kell hagynom a tisztiorvosi hivatalt, elég lesz a bánya. Tetszik nekem ez a hely, de sajnós, nem végleges állás, talán csak két hónapig tart, a leltározás idejére érvényes. Közben máshol is körül kell nézнем, hogy mikor ez megszűnik, ne maradjak jövedelem nélkül.

Kedves a közvetlen főnökünk, Sztáray. Családja Pesten él, a felesége és egy héthónapos kisbabájuk. Már második nap elengedett énekpróbára, amikor megtudta, hogy

oda járok. Ezért aztán nagy szorgalommal dolgozom, igyekszem a kiesést előre pótolni a próbák napján.

Délelőtt nagy meglepetés ért. Kun főjegyző a városházáról üzent, hogy keressem fel. Én? Vajon miért hív? Hiszen még sosem láttam. Azt se tudtam, hogy honnan ismer engem?

Amikor hazaértem a virágszedésből, átöltöztem és fölkelestem. Gép- és gyorsírókat keres. Már túlestem a próbagépelesen is, amit gyorsírásból tettem át. Azonnal fel tudnának venni. Mondtam, hogy azt nem tehetem, mert a Bányánál még tart a szerződés.

Aztán eszembe jutott: mi lesz itt, mert időközben az Acélgyárhoz is beadtam egy kérvényt. Talán már ott is döntöttek? Ha tudnám, hogy ott fölvesznek, azt választanám. Ott több a járandóság: lakás, fűtés, világítás, kalória-pénz, és még egyébek. Csak ne járjak úgy, hogy a két, vagy több szék között a földre pottyanak.

A bányánál. – Az egészségházban felmondtam az állásomat. Most csak a bányánál dolgozom, ott jól fizetnek, csak az a kár, hogy nem végleges. Ha lehetne, legszívesebben itt maradnék. Intelligens, helyes emberek vesznek körül. Most az a helyzet, hogy a városnál is alkalmaznának, a talán még a gyárnál is lehetséges, de még bizonytalan. Vissnovszky megígérte, hogy Röder igazgató úrnál érdeklődni fog, és az eredményt közli velem. Hogy kértem a jó Istent, segítsen jó álláshoz. De most... (egyszerre három!) nem tudom, mi a teendő ilyenkor? De imáim meghallgatásra találtak az Égben, – meg is köszöntem, hogy nem felejtettek el engem.

A szeretetről...

Részlet Finta Kata egykori naplójából

Salgótarján, 1946. augusztus 13. szerda

Délután eljött értem dr. Koncz, hogy folytassuk az írást. Még hátrahagytuk a *legutolsó beszédet*, majd talán, ha vakáció után hazajöttünk, befejezzük. Ugyanis ő is készül Szentkútra, pihenni akar. Olyan megható volt ma délután minden. Megint olyan szépen írtuk a beszédeket.

A végén megkérdezte: – tetszik-e?

– Igen! – válaszoltam.

– Sok mindentől függ – felelte – hogy milyen gondolataim jönnek.

Nehezen tudtam visszaolvasni a gyorsírást, hiszen már rég' írtam, így a füzet fölé hajolva, végig együtt olvastuk. A befejezésben van egy mondat, ami nagyon meghatott. Soha nem hallottam még embert így beszélni, ilyen kellemes, melegséggel átítatott hangon. Nem láttam az arcát, nem mertem oldalt fordulni, nem akartam, hogy észrevegye, hogy én értem, – de úgy is tudta.

Idézem azt a mondatot (*az ő előadásából, a szeretetről*): „*Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk is kell, annak gondolatai, ügyei, problémái a miénk. Arca elkísér bennünket mindenhová. Éjjel és nappal tudatunkban hordozzuk annak valóságát, talán álmatlan éjszakák vívódásaiban is. Szóval: Nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle.*”

Istenem! Milyen kifürkészhetetlenek a gondolataid. Ismét egy nagy kérdés: Miért mindez?

Utána abból a kézírásomból analizált, amit a gondolatok-gyűjteményből írtam ki, a Hindu Hitregéből. Mind igaz, szintiszta igazság.

A végén megjegyezte: Olyan írása van, nemcsak a külalakot tekintve, hogy mikor megláttam, még nem ismertem, de rögtön tudtam, hogy rendes és értékes kislány. Kis gondolkozás után folytatta:

– Kényes kérdés, amit akarok mondani. – Világért sem akarom megsérteni, de szeretném majd valamivel viszonozni fáradozásait.

Nagyon komolyan válaszoltam. – Erről szó sem lehet, mert jó ügy érdekében tettem, mindnyájunk ügyében. Nekem nem volt fáradság, szívesen tettem, ezután is bármikor vállalnám. Gyakorolhattam a gyorsírást, mellette annyi jót és szépet hallottam, tanultam, ami máshonnan nem pótolható, amit soha el nem tudok felejteni, olyan megható, olyan felemelő és olyan tiszta... Oly eszményi volt az egész.

Búcsúzáskor arra kért – Katóka ne értsen félre!

Én, pont én érteném félre? – nyugtattam meg – Nem! Hiszen én láttam, én éreztem a legbensőbb titkát, és aki a mélyére lát, az nem ítélheti el, nem értheti félre. Mindez csak két lélekben játszódtott le, két lélek vívódása volt, a „végzet” ellen. És szenvedéssel, gyötrellemmel bár, de emelt fővel mondhatjuk, győztünk. Legyőztük önmagunkat!

Békekölcsön

Naplórészlet 1948-ból

Milyen jó, hogy nem lehet unatkozni, mindig történik valami. . . Ma például alig foglaltam helyet az íróasztal mellett, a folyton agitáló kollégám leül szoroson mellém, bizalmas közelségben. (Erről nem lehetett leszoktatni.) Mindjárt gondoltam, hogy megint valami nagyon fontos megbízást kapott „a párttól”, mert rögtön nekifog a mondókájának:

– Marika! Tudja, hogy a háború után mennyi gondja van pártunknak. A fasiszták szétrombolták a házakat, iskolákat, mindent letaroltak és elvittek. (Magamban arra gondoltam: nemcsak a fasiszták, az orosz barátaitok ugyanúgy tettek.) Nekünk kell újjáépítenünk mindent. Magácska is azért dolgozik ilyen fiatalon, mert meg kell dolgozni a betevő falatért. Pártunk azért küzd, hogy mindenkinek legyen munkája, senkinek ne kelljen nélkülözni.

Hogy hamarabb felépítsük az országot, hogy helyreálljon a rend, az állam a dolgozó emberek BÉKEKÖLCSÖNT jegyeznek. Ez nem egyszerű adomány, mert gondoskodunk arról, hogy majd mindenki visszakapja.

– Mit számít az, amit én adhatnék? – kérdezem. – Kis fizetéséből nekem nincs arra pénzem!

– Nagyon fontos, hogy akinek munkája van, jegyezzen kölcsönt, mindenki a fizetéséhez mérten, mert azzal hamarabb felépülnek a lebombázott házak, az iskolák, gyárak, és kórházak. Képzeld el, milyen más lesz, ha felépül egy modern kórház, magácskát is ott fogják gyógyítani.

– Ki mondta magának, hogy én kórházban akarom az életemet eltölteni?

Én és a számítógép

(részlet)

Nehéz, gondokkal teli életem végigkísérték Ady Endre *Az Úr érkezése* c. költeményének sorai: „*Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átölelt az Isten.*” A vers mély gondolata gyakran szerepel naplóim, majd egyéb írások sorai közt. Mert hittem varázserejű szavaiban, sokszor imádságként idéztem fel magamban, s éreztem, hogy a Teremtő nekem a nehéz, kilátástalan helyzetekben erőt adott és mindig megsegített.

Csodával határos, hogy miközben a család minden tagja odaveszett, a naplók, az akkori kislány féltett kincsei imakönyvek, fényképezőgépem és fotók, a vérzivataros időket, menekülést átvészelve, épségben megmaradtak.

„Nyugdíjas korában, a lakás tatarozása közben kerülnek kezébe a megmentett kis csomag kincsei; ennek köszönhetően örökíti meg hű ábrázolással fiatalsága szép emlékei mellett a háború borzalmait, mert a front alatt is, az ablaktalan, hideg szobában hasalva írja naplójába szinte történelmi hűséggel az átélt napok eseményeit. Sok-sok évtizedet hátrahagyva, fiatalos lendülettel, önszorgalomból kezd a számítógép rejtelseinek megismeréséhez, majd a három kötetre terjedő regényének írásához. Benne leírja egykori művészi pályára készülő kislány reményeit, akit sorsa más irányba terelt. A könyvben van öröm- és bánat, szerelem és küzdelem, háború és borzalom, minden, ami előfordulhat egy hosszú élet éveiben. A naplószerű írás átível két világháborút, három rendszerváltást. A regény szerzője átél két sikertelen házasságot, utána a nyugdíjas évek örömeit-küzdelseit köti csokorba.”

Ez is kincs számomra.

Az újonnan megélt eseményeket össze tudom hasonlítani azokkal a megtörtént eseményekkel, amelyeket a véletlen megmentett számomra.

Azóta folyton írok, ezzel töltöm napjaim sok óráját. Rövidebb-hosszabb regényeket írtam, több kötetet állítottam össze novellákból és általam pillanatképeknek, karcolatoknak nevezett rövid történetekből, sőt, már egy rövidebb verseskötetre való zsengeim (így nevezem verseimet), is csokorba kötöttem. Ugyanis nem tudom oly szép, szabályos verssorokba szedni a gondolataimat, hogy annak minden formája, pontos, és rímelő legyen, ahogyan valaha édesapám tette.

De azért próbálkozom.

Miért ne? Hiszen még fiatal vagyok!

Vagy inkább illene rám az, hogy a jó pap holtig tanul. Lehetek még híres költő is?

Szemetelünk...

2003. április 8.

Sarkvidéki hideg szél fújta ezen a tavaszi napon, de én útra keltem, nem maradhattam a jó meleg lakásban.

Vácról hazafelé jövet néztem a tájat. Az út mentén mindenhol gondos emberi kezekkel telepített erdők, kis patakok sietnek az Ipoly folyóba. Még nem éled a természet, az erdők fái nem zöldellnek, szürke, egyhangú – lenne – a táj. De inkább lenne egyhangú addig, míg a jó meleg tavaszi napsugár kihajtja a rügyeket.

Azonban mindenütt, ahová a szem ellát, gondosan becsomagolt (kék, zöld és sárga) nejlonzacskókban (vagy csak úgy kiöntve) tarka szeméthalmok bontják meg a rendet, a hideg szél pedig görgeti, fújja távolabbi tájakra a papírokat... S ekkor eszembe jut egy IBUSZ által, 1975-ben szervezett utazás. Hagy idézzem az útról megörökített soraimat.

„Pozsonyt érintve hagytuk el a Dunát. Innen Csehszlovákián keresztül vágatott velünk a szerelvény, s nemsokára megláttuk az Elba folyócskát, amely haladásunkkal egyfolytában szélesedett... A Prágai medencén keresztül vitt az utunk, ahol már nagy folyóként hömpölygött a sínek mellett, s futott Észak felé, hogy a tenger ölelő karjaiban vegyüljön el a sós tengervízzel.

Tisztára takarított mezőkön keresztül haladtunk. A vonat ablakából csodáltuk a tájat. Nekünk azért tűnt föl, mert Magyarországon amerre jártunk, mindenütt kidobált szeméthalmokkal találkozunk városok-falvak határában, erdők-mezők útjai mellett. Itt pedig vonatunk ablakán kinézve, mindenütt tiszta mezők, útszélek, s koraősz lévén, még minden tiszta és üde zöld volt. Ezért már az odafelé vezető út is emlékezetes és nagyon megkapó volt számunkra.”

Miért van az, hogy kis hazánkban akkor is, most is, szemét az útszélén, szemét a patakparton, szemét az erdőszélén, mindenfelé. . .

A város tele van különféle szemét- és csikktartóval, sokan mégis ott dobják el, ahol éppen vannak. A lépcsőházban a gyerekek virágládákba dobják a csokipapírt, papír-zsebkendőt, felnőttek a csikket, a cigarettadobozt, a nejlonzacskót, némely felnőtt pedig az emeletről kiöntözi az ételmaradékot. . .

Miért van az, hogy nálunk nem lehet megtanítani már a kiskorukban a gyerekeket arra, hogy a szemetet soha, sehol nem szabad szétdobálni? Ugyanis ha beléjük rögzödne, nem tennének úgy, mint társasházunk udvarában a szomszédos gimnázium tizenéves diákjai.

Mostanában a városban szorgos kezek rendszeresen dolgoznak a közterületeken, összeszedik a rendetlen emberek által eldobált szemetet. Először történt, hogy az udvarunkat (közterület) gyönyörűen kitakarították. Összeszedték a hulladékot, kisöpörtek. Jó érzés volt kinézni a folyosóról. S mi történt?

Ide járnak (talán az iskolában nem engedik meg nekik) a gimnázium diákjai, s mivel őket sem nevelték (sem ott-hon, sem az iskolában) arra, hogy szemetelni nem szabad, ezért szétdobálnak mindent: a padok mellett, vagy rossz időben, a kapualj védelmében szívják a cigarettát, utánuk ott marad a szeméthalom: cigarettásdoboz, csikk és csokipapír, s ki tudja, még mi. Hiába kérjük őket, hiába szólunk rájuk, hogy gyűjtsék össze, ne dobálják el, meg sem hallják.

Szép lenne a város, a mező, ha mindnyájan vigyáznánk a tisztaságra.

Miért van az, hogy idegenben meg tudják őrizni a természet tisztaságát, – nálunk miért nem lehet?

Így megyünk Európába, így fogadjuk a hozzánk érkező embereket, szemétkupacokkal?

Miskolc–Tapolcán

2004. március 19.

A postaládánkban szinte havonta találunk meghívót, amelyen valamelyik fürdőhelyre lehet előjegyezést kérni. Most is benne volt egy ajánlat; elhatároztam, hogy Attilával elmegyünk, nagyon jó lenne már valahová kimozdulni a hosszú tél után. Nem jelentkeztem be írásban, arra gondoltam, hátha közbe jön valami, vagy ha olyan zord idő lesz, akkor kellemetlen lenne lemondani az utat. Inkább az utolsó napokban telefonon jelentkeztem.

Hajnali 4,31-kor kint voltunk (szerencsére a szemben levő) a húsbolt előtt, ahol egy közeli szomszéd házaspár is várakozott már, s még néhány ismeretlen. Rövid idő után érkezett a busz. Jól szervezik, mert sok helyen megáll és a városban is több helyen vettek föl utasokat. Dejtáron, majd Romhányban is megálltunk, aztán már csak az úti cél felé haladtunk, közben megvirradt. Nagyon hosszú volt az út, közben egy vendéglő előtt pihentünk, ahol feketekávévét ittunk.

Noszvaj volt a délelőtti célpontunk, ahol egy szép kastélyszállóban gyapjúbemutatót vettünk részt. Nekem ismerős volt minden, az előadó hamar észrevette, hogy sok újat nem fogok hallani tőle. Szép dolgokat láttunk, de elszörnyedtem az áron. A mi cégünk termékeihez képest nem is tudom, hányszoros áruk röpködtek itt. Megelégedésemre szolgált, hogy a mi termékeink jobbak, szebben vannak kidolgozva, s ráadásul még az árjegyzék szerinti árak is jóval alacsonyabbak a látottaknál, nem beszélve arról, hogy a havonta szokásos akciókon 25-35%-os kedvezménnyel is lehet vásárolni. Bemutattak egy ún. kom-

fort ülőpárnát mágnes csíkkal, ami nálunk is új termék. Ennek árán aztán végképp elcsodálkoztam. Ott 50.000 forintért kínálták, kisült, hogy ezt mi hatezer alatt rendelhetjük meg, s amit ők „ajándékként” kínáltak hozzá (egy macit), ha valaki azonnal megveszi, azt tízezres áron, „ajándékként” emlegették, holott nálunk maximum ötezer! Kicsit mulattatott, de bosszantott is, hogy az embereket mennyire be lehet csapni!

A bemutató után ebédeltünk, Attilának vettem üdítőt, s mindketten ittunk egy-egy feketét. Aztán továbbindult az autóbuszunk a Miskolc-tapolcai barlangfürdőbe. Mindketten nyugdíjas belépővel mentünk fürödni. Gyorsan levetkeztünk, s irány a finom termásvíz. . . Csodálatos volt a fürdő. Nemrég' újították föl, kanyargós barlangokon keresztül úszkáltunk Attilával, míg legtöbben beültek a meleg „nagy lavórba” (én úgy hívom az ilyen helyeken szokásos kisebb forró vizes medencéket, ahol mint a szardíniásdobozban, egymás hegyén-hátán ülnek az emberek. Nagyon kellemes és felüdítő volt a víz, jó hatással a térdeimre, utána egész héten éreztem gyógyító hatását.

Fürdő után elég sokáig kellett várunk az autóbuszra, egy órát késett a megjelölt időhöz viszonyítva. Közben vetünk egy-egy szelet lángost. Út közben Attilával elfogyasztottuk az otthonról hozott szendvicseket, teát és üdítőt. Fáradtan szundikáltunk a hosszú úton, s hazatérve nem kellett álomba ringatni bennünket.

Otthon nem is figyeltem fel a konyhaasztalon talált összehajtogatott papírra. Csak az volt furcsa, hogy Gyuri nem jött haza. Később találtam meg a számítógép mellett a cetlijét, hogy néhány napra elutazik. . .

De hová ment ilyen hirtelen?¹⁰

¹⁰Erre a válasz már egy külön történet.

Zárszó

Ha visszatekintek az életutamra, tudom, ahogyan mások is, találkoztam kellemes, szép fordulatokkal, de mint mindnyájan, én is sokszor tévedtem rögzös út-szakaszokra. Gyakran álltam nehéz döntések előtt. Néha mi döntjük el, hová és merre induljunk, de előfordul, hogy a körülmények nem teszik lehetővé, melyik irányba lépünk.

Mégis: szerencsés embernek érzem magam, mert nem ragadtam le a rossz emlékeknél, a mélypontokból megke-
restem, és mindig megtaláltam a fölemelkedés ösvényét. Ezt mindenkinek agyába kellene vésnie. Hálát adok az Egek Urának, hogy édesapám optimizmusát örököltem, s ezért ha bajba kerültem, bíztam Isten irgalmasságában, és mindig talpra tudtam állni. Ifjúkoromtól fogva életem mot-
tójának Ady gondolatát választottam:

*„Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem,
csöndesen és váratlanul átölelt az Isten.”*

Hányszor éreztem a bajból kikerülve Isten jóságos ke-
zét, amikor nehéz helyzetemben, bánatomban velem volt és segített.

Ha leltárt készítenék életemről, mérlegre tenném a szé-
pet, a jót, a kellemest, másik oldalra helyezném a gon-
dokat, a nehéz éveket, úgy érzem, a jó oldalra billenne a
mérleg nyelve. Milyen volt az életem? Most is azt mondom,
amit még ifjúkoromban megfogalmaztam: *„Csodálatosan,
borzasztóan fájó, szép kaland az egész!”*

A szerző fényképe

Tartalom

Előszó	5
I Elbeszélések	7
Tavaszi háború árnyékában	9
Állást kell vállalnom	16
Első munkahelyem	22
„Micsoda éjszaka volt. . . ”	28
Tanyán	32
Csendes est, tele titokkal (Varázslatos este)	37
Megszálltuk Szlovákiát?	41
Gyógyszerek dicsérete	47
A pesszimista barátnőm	56
Hol tanulhatok tovább? (Lányom 1.)	62
Lányom dolgozó nő! (Lányom 2.)	68
Kati Pestre megy (Lányom 3.)	74
Unokáim	79

Anyai gondoskodás	93
II Szilánkok	95
Májusi este	97
Két állásom van	98
A szeretetről. . .	100
Békekölcsön	102
Én és a számítógép (részlet)	103
Szemetelünk. . .	105
Miskolc-Tapolcán	107
Zárszó	109

1590 Ft

„Sokáig integettünk egymásnak, megvárták, amíg
eltűnök a lejtőn. Egyedül maradtam, egyedül az erdő
magányos ösvényén, egyedül az alkonyatban...”

ISBN 978-963-9888-28-9

9 789639 888289 >